

PROGRAM APLIKACJI SĘDZIOWSKIEJ

Założenia:

- 1) Zajęcia w Krajowej Szkole zostaną przeprowadzone w ramach 26 zjazdów;
- 2) Zasadą jest, że zjazd trwa tydzień, a tylko wyjątkowo jego długość może być inna;
- 3) Program wskazuje typy zajęć, jakie powinny być przeprowadzone w czasie zjazdu, natomiast określony w nim czas trwania zajęć stanowi jedynie zalecenie;
- 4) Szczegółowy program aplikacji może przewidywać do 4 godz. w każdym zjeździe na omówienie tematów nie wymienionych w programie;
- 5) Sprawdzian powinien trwać od 2 do 4 godz.;
- 6) Program wskazuje przedmiot i miejsce praktyki po każdym zjeździe, natomiast określony w nim czas trwania praktyki stanowi jedynie zalecenie;
- 7) Aplikantom przysługują następujące przerwy w zajęciach:
  - a) po 4 tygodnie na I i II roku aplikacji,
  - b) 4 tygodnie urlopu szkoleniowego bezpośrednio przed egzaminem końcowym.

Wykaz typów zajęć:

A - omówienie (egzegeza) orzecznictwa, zajęcia obejmują pracę nad rzeczywistymi orzeczeniami Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i/lub Naczelnego Sądu Administracyjnego, także Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ewentualnie sądów powszechnych - zajęcia mają służyć omówieniu różnych metod i zasad wykładni prawa stosowanych przez te sądy; w czasie każdego zjazdu należy uwzględnić omówienie zasad i metod wykładni prawa w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego; powinny być omówione najważniejsze orzeczenia (np. uchwały składu siedmiu sędziów SN) odnoszące się do tematu zjazdu; dla każdego zjazdu powinna być przygotowana lista orzeczeń do omówienia oraz lista orzeczeń do samodzielnego zapoznania się z nimi przez aplikantów nawet bez ich omawiania (kazusy egzaminacyjne rozwiązywane podczas egzaminu sędziowskiego mogą i powinny uwzględniać zagadnienia objęte listą najważniejszych orzeczeń); na omówienie orzeczeń

powinno się przeznaczyć od 2 do 3 godzin lekcyjnych podczas każdego zjazdu; szczególną wagę należy przyłożyć do omówienia orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (ETS) lub Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz); w czasie każdego zjazdu powinno się przeznaczyć od 2 do 3 godzin lekcyjnych na omówienie orzeczeń polskich sądów (zwłaszcza SN i TK) oraz dodatkowo od 2 do 3 godzin lekcyjnych na omówienie orzeczeń sądów europejskich;

B - podstawowe zajęcia aplikacyjne o charakterze ćwiczeń (praca na spreparowanych pismach procesowych, fragmentach akt sądowych, opracowanie projektów zarządzeń, postanowień i wyroków); na tego typu zajęcia należy przeznaczyć od 2 do 3 godzin lekcyjnych);

C - zajęcia uzupełniające, prowadzone różnymi metodami (klasyczny wykład, prezentacje multimedialne, warsztaty) - w tej grupie zajęć powinny się znaleźć zarówno wykłady (np. wykład Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Cywilną o podstawowych zasadach procesu cywilnego, wykład Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa o ustrojowej pozycji sędziego – na wykłady należy przeznaczyć od 2 do 3 godzin lekcyjnych podczas każdego zjazdu), jak i zajęcia typu warsztatowego (np. szkolenia „miękkie” - w tym zajęcia z psychologiem, specjalistami od wizerunku sędziego i sądu, od kontaktów z mediami, np. z dziennikarzami, specjalistami z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, z przedstawicielami samorządów zawodowych adwokatów i radców prawnych, specjalistami od zarządzania czasem pracy); w szkoleniach „miękkich” mieści się omówienie psychologicznych aspektów sprawowania wymiaru sprawiedliwości (umiejętność radzenia sobie ze stresem, asertywność, kontakty ze stronami, psychologia komunikacji interpersonalnej, ocena wiarygodności zeznań świadków i stron, komunikacja z osobami z zaburzeniami psychicznymi, ocena osobowych źródeł dowodowych z punktu widzenia psychologicznego i niepoddawanie się manipulacjom, gwarancje obiektywności); a także zagadnień z zakresu etyki zawodowej, w tej części zalecane są zajęcia z sędziami wizytatorami i sędziami wydziałów odwoławczych z poszczególnych pionów orzecznich, mające na celu omówienie najczęściej spotykanych błędów i uchybień dostrzeganych przez wizytatorów i instancję odwoławczą (prawo materialne, prawo procesowe, metodyka pracy sędziego, zarządzanie referatem, przyczyny przewlekłości, wytyki, najczęściej pojawiające się problemy w skargach interesantów, wizerunek pracy sędziego); na zajęcia typu warsztatowego należy przeznaczyć od 2 do 3 godzin lekcyjnych w czasie każdego zjazdu;

D - symulacja rozprawy lub innych czynności sądowych podejmowanych poza rozprawą; symulacja powinna być wcześniej odpowiednio przygotowana, po każdej symulacji powinno nastąpić podsumowanie przebiegu rozprawy lub posiedzenia (pytania, odpowiedzi, wyjaśnianie wątpliwości); symulacja powinna być przeprowadzona podczas każdego zjazdu (może trwać od 4 do 8 godzin lekcyjnych w zależności od rodzaju symulowanych czynności sądowych);

E – seminarium w czasie którego aplikanci przedstawiają przebieg praktyk w sądach po poprzednim zjeździe ze zwróceniem uwagi na problemy, które wystąpiły w trakcie praktyk – obejmuje omówienie zagadnień budzących wątpliwości, w tym także z zakresu etyki zawodowej oraz komentarz prowadzącego zajęcia (seminarium prowadzą wykładowcy z poprzedniego zjazdu); seminarium powinno trwać do 2 godzin lekcyjnych, najlepiej w poniedziałek, czyli pierwszego dnia każdego zjazdu;

F - repetytorium - omówienie podstawowych zagadnień prawa materialnego objętych zakresem tematycznym danego zjazdu (ten rodzaj zajęć wynika z przyjętego założenia, że nie będzie możliwości omówienia w czasie tygodniowych zjazdów wszystkich zagadnień materialnoprawnych związanych z tematyką danego zjazdu); aplikanci powinni otrzymać wcześniej informację, co będzie przedmiotem repetytorium (np. zobowiązania część ogólna, delikty, prawo spadkowe, małżeńskie ustroje majątkowe, postępowanie upadłościowe, rozwiązanie umowy o pracę) i przygotować się odpowiednio do zajęć we własnym zakresie (co obejmuje np. przeczytanie co najmniej dwóch różnych komentarzy do odpowiedniej części kodeksu, zapoznanie się z najważniejszymi wypowiedziami doktryny oraz orzeczeniami sądów w tych sprawach – odpowiednią listę literatury do przeczytania powinien opracować wcześniej wykładowca prowadzący repetytorium); w czasie tych zajęć wykładowca powinien zadać co najmniej jedno pytanie każdemu obecnemu na zajęciach aplikantowi; na repetytorium powinno się przeznaczyć od 2 do 4 godzin lekcyjnych w czasie każdego zjazdu;

G - rozwiązywanie kasusów obejmujących zagadnienia prawa materialnego i procesowego przygotowanych (spreparowanych) przez wykładowców - kazusy powinny być odpowiednio złożone i wielowątkowe, tak aby uwzględniały jak najwięcej zagadnień materialnoprawnych i procesowych przewidzianych do omówienia na danym zjeździe; rezultatem rozwiązania każdego przypadku powinno być sformułowanie odpowiednich orzeczeń (np. wyroku, postanowień co do istoty sprawy, postanowień w kwestiach proceduralnych) albo zarządzeń; konieczne jest opracowanie zbioru kasusów do omówienia w ramach każdej

dziedziny prawa (np. prawo rzeczowe, spadkowe, zobowiązania, delikty, prawo rodzinne, prawo pracy, prawo spółek handlowych itd.); na rozwiązywanie kasusów powinno się przeznaczyć od 2 do 3 godzin lekcyjnych codziennie od wtorku do piątku (w poniedziałek nie będzie na to czasu);

H - omówienie wyników prac pisemnych z poprzedniego sprawdzianu, który odbył się w czasie poprzedniego zjazdu (osobami omawiającymi wyniki sprawdzianu powinni być wykładowcy, którzy przygotowali sprawdzian i sprawdzali prace pisemne, czyli wykładowcy prowadzący zajęcia z aplikantami dwa miesiące wcześniej - jeżeli omówienie wyników sprawdzianu miałyby się odbyć na następnym zjeździe w stosunku do zjazdu, w czasie którego przeprowadzono sprawdzian; ewentualnie prace pisemne mogą być sprawdzone w ciągu tygodnia, w czasie którego odbywa się zjazd, wtedy np. w poniedziałek wykładowcy z poprzedniego zjazdu przeprowadzają sprawdzian, a w piątek ci sami wykładowcy przedstawiają wyniki sprawdzianu i omawiają zauważone błędy); omówienie sprawdzianu powinno zająć nie więcej niż 2 godziny lekcyjne.

CZĘŚĆ KARNA

Zjazd I

Środki przymusu procesowego; elementy kryminalistyki, psychiatrii i medycyny sądowej

1) Zajęcia typu A - 4 godz.:

Orzeczenia związane z tematem podstawowym zjazdu, w tym przede wszystkim dotyczące dopuszczalności, przesłanek stosowania i czasu trwania tymczasowego aresztowania i innych izolacyjnych środków przymusu procesowego).

2) Zajęcia typu G - 6 godz.:

Kazusy związane z zasadami odpowiedzialności karnej, strukturą i formami przestępstwa, okolicznościami wyłączającymi odpowiedzialność karną; przedawnieniem;

3) Zajęcia typu B - 19 godz.:

Środki przymusu procesowego oraz system gwarancji karnoprosesowych w postępowaniach zmierzających do zastosowania (przedłużenia stosowania) środków przymusu procesowego: zatrzymanie, środki zapobiegawcze (ze szczególnym uwzględnieniem problematyki tymczasowego aresztowania), list żelazny, kary porządkowe i sankcje wymuszające; przymusowe wykonanie czynności procesowych; zabezpieczenie majątkowe i tymczasowe zajęcie mienia ruchomego; wypracowanie (w związku z przewidzianymi na ten zjazd elementami kryminalistyki, psychiatrii i medycyny sądowej) umiejętności prawidłowej oceny i wykorzystania opinii biegłego w procesie.

Aplikanci opracowywać będą, w oparciu o przygotowane przez prowadzącego zajęcia akta sprawy, projekty postanowień w przedmiocie stosowania (przedłużania) środków przymusu z urzędu i na wniosek (w sytuacji, gdy organem podejmującym decyzję procesową jest sąd), postanowień wydanych w wyniku wniesionych przez uczestników postępowania zażaleń od decyzji bądź czynności organów pozasądowych dotyczących środków przymusu, będą też analizowali przebieg czynności związanych ze stosowaniem środków przymusu i oceniali prawidłowość tych czynności. Walorem poznawczym ćwiczeń jest ukształtowanie umiejętności stosowania i kontroli stosowania środków przymusu, ze szczególnym uwzględnieniem systemu gwarancji karnoprosesowych uczestników postępowania; ukształtowanie umiejętności przeprowadzenia w sposób poprawny posiedzenia

w przedmiocie zastosowania danego środka przymusu, a także wypracowanie umiejętności wykorzystania opinii biegłego w procesie.

4) Zajęcia typu C - 8 godz.:

Wykłady i prezentacje z zakresu kryminalistyki, medycyny sądowej i psychiatrii sądowej prowadzone przez specjalistów z tych dziedzin dla poznania podstaw ich zastosowania w postępowaniu karnym (po 2 – 4 godziny na każdy z tematów – poszerzenie i uzupełnienie na zjeździe VIII).

5) Zajęcia typu C - 4 godz.:

Psychologia sądowa¹.

6) Zajęcia typu F - 3 godz.:

Praktyka: - nie mniej niż 3 tygodnie w sądzie rejonowym. Problematyka stosowania środków przymusu oraz czynności podejmowanych w postępowaniu przygotowawczym.

Zjazd II

Postępowanie przygotowawcze ze szczególnym uwzględnieniem problematyki czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym; elementy kryminalistyki, psychiatrii i medycyny sądowej

1) Sprawdzian - 2 godz.: przygotowanie projektu postanowienia w przedmiocie stosowania środka zapobiegawczego bądź innego środka przymusu procesowego albo rozpoznanie zażalenia na decyzję lub realną czynność organu pozasądowego o zastosowaniu środka przymusu procesowego.

2) Zajęcia typu E - 1 godz.

3) Zajęcia typu H - 1 godz.

4) Zajęcia typu A - 4 godz.:

Orzeczenia związane z tematem zasadniczym zjazdu, w tym w szczególności dotyczące problematyki kontroli przez sąd decyzji prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego.

---

¹ Zajęcia te wprowadzono uchwałą nr 85/2012 Rady Programowej KSSiP w sprawie zmiany programu aplikacji sędziowskiej.

5) Zajęcia typu G - 6 godz.:

Kazusy z zakresu zasad wymiaru kar i środków karnych, powrotu do przestępstwa, zbiegu przepisów ustawy i zbiegu przestępstw, zasad łączenia kar i środków karnych; stosowania środków probacyjnych i zabezpieczających.

6) Zajęcia typu B - 18 godz.:

Postępowanie przygotowawcze ze szczególnym uwzględnieniem czynności sądu w tym postępowaniu: zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i decyzje organów ścigania podejmowane w związku z tym zawiadomieniem; przebieg i formy postępowania przygotowawczego; decyzje kończące postępowanie przygotowawcze (umorzenie postępowania; skierowanie do sądu aktu oskarżenia lub wniosku o warunkowe umorzenie postępowania; skierowanie do sądu wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego); praktyczne wykorzystanie opinii biegłego w postępowaniu sądowym. Zajęcia oparte na analizie akt spraw.

Zadaniem aplikantów jest analiza postanowień i innych decyzji procesowych zapadających w postępowaniu przygotowawczym pod kątem ich zasadności oraz przygotowywanie projektów decyzji sądowych zapadających na tym etapie postępowania, z wyłączeniem tych odnoszących się do środków przymusu procesowego (między innymi w przedmiocie kontroli rozmów telefonicznych, zachowania w tajemnicy danych osobowych świadka - art. 184 § 5 kpk, zezwolenia na przesłuchanie adwokata, lekarza, dziennikarza - art. 180 § 2 kk, notariusza, radcy prawnego, itd.; przesłuchania świadka na żądanie strony lub prokuratora albo innego organu prowadzącego postępowanie - art. 316 § 3 kpk, co do wniosku prokuratora w przedmiocie obserwacji psychiatrycznej - art. 203 kpk; rozpoznanie zażaleń na postanowienia prokuratora odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego.

7) Zajęcia typu C - 5 godz.:

Wykłady i prezentacje z zakresu kryminalistyki, medycyny i psychiatrii sądowej prowadzone przez specjalistów z tych dziedzin dla poznania podstaw ich zastosowania w postępowaniu karnym (poszerzenie i uzupełnienie na zjeździe VIII).

8) Zajęcia typu F - 3 godz.:

Praktyka: – co najmniej 3 tygodnie w prokuraturze rejonowej poświęcone problematyce czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym.

Zjazd III

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji – część 1.

Wstępna kontrola oskarżenia; przygotowanie do rozprawy głównej z uwzględnieniem specyfiki trybów szczególnych procesu karnego.

- 1) Sprawdzian - 2 godz.: przygotowanie projektu postanowienia w przedmiocie rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego albo postanowienia o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego bądź innego postanowienia zapadającego w ramach czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym.
- 2) Zajęcia typu E - 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H - 1 godz.

- 4) Zajęcia typu A - 4 godz.:

Orzeczenia związane z tematem zasadniczym zjazdu, w tym w szczególności dotyczące kontroli formalnej i merytorycznej aktu oskarżenia, wniosków o warunkowe umorzenie postępowania, wniosków o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających.

- 5) Zajęcia typu G - 6 godz.:

Kazusy z części szczególnej kodeksu karnego (przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji, przeciwko wolności i wolności seksualnej).

- 6) Zajęcia typu B - 20 godz.:

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji (część 1) - od wpłynięcia aktu oskarżenia (wniosku o warunkowe umorzenie lub wniosku o umorzenie postępowania i stosowanie środków zabezpieczających) do rozpoczęcia rozprawy. Zajęcia oparte na przygotowanym materiale w postaci akt sprawy, z którymi aplikanci wcześniej się zapoznają (trening w kwestii wstępnej i merytorycznej kontroli aktu oskarżenia oraz wniosków prokuratora, wydawania postanowień w kwestiach incydentalnych np. co do

wyłaczenia sędziego, rozpoznania wniosku dowodowego złożonego przed rozprawą, wydawania zarządzeń w celu przygotowania rozprawy).

Celem ćwiczeń jest wypracowanie umiejętności oceny aktu oskarżenia, wniosku o warunkowe umorzenie postępowania, wniosku o skazanie bez rozprawy, a w konsekwencji tego zasadności zwrotu aktu oskarżenia, przekazania sprawy prokuratorowi z uwagi na istotne braki lub potrzebę poszukiwania dowodów (art. 345 § 1 kpk), ocena dopuszczalności wyrokowania na posiedzeniu, jak również orzekania o umorzeniu postępowania z uwagi na niepoczytalność sprawcy i potrzebę zastosowania środków zabezpieczających (art. 324 § 1 kpk).

7) Zajęcia typu C - 3 godz.:

Wykład i dyskusja na temat etyki pracy sędziego (wybrane zagadnienia z ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, w tym dotyczących przesłanek odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz konsekwencji wynikających z art. 37 § 4 i art. 40 usp, z wykorzystaniem orzecznictwa sądów dyscyplinarnych).

8) Zajęcia typu C - 4 godz.:

Mediacja².

9) Zajęcia typu F - 3 godz.

Praktyka: - co najmniej 3 tygodnie w sądzie rejonowym. Zapoznanie się z czynnościami związanymi z kontrolą formalną aktu oskarżenia, merytorycznym badaniem sprawy na posiedzeniu i przygotowaniem rozprawy.

Zjazd IV

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji – część 2.

Przebieg rozprawy głównej od wywołania sprawy do udzielenia głosu stronom - z uwzględnieniem specyfiki trybów szczególnych procesu karnego.

- 1) Sprawdzian - 2 godz.: przygotowanie orzeczenia z uzasadnieniem w związku ze skierowaniem sprawy na posiedzenie z przyczyn wskazanych w przepisie art. 339 kpk.

---

² Zajęcia te wprowadzono uchwałą nr 85/2012 Rady Programowej KSSiP w sprawie zmiany programu aplikacji sędziowskiej.

2) Zajęcia typu E - 1 godz.

3) Zajęcia typu H - 1 godz.

4) Zajęcia typu A – 4 godz.:

Orzeczenia z zakresu zasadniczego tematu zjazdu, a w szczególności dotyczące zmiany trybu postępowania, zmiany kwalifikacji prawnej, prowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego i innych uczestników postępowania.

5) Zajęcia typu G - 6 godz.:

Kazusy z części szczególnej kodeksu karnego (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, przeciwko czci i nietykalności cielesnej, przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego oraz przeciwko wymiarowi sprawiedliwości);

6) Zajęcia typu B - 16 godz.:

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji (część 2) od wywołania sprawy do udzielenia głosu stronom w ramach końcowych przemówień, w tym postępowania szczególne (uproszczone, prywatnoskargowe, przyspieszone, nakazowe). Zajęcia oparte na przygotowanym materiale w postaci akt sprawy, z którymi aplikanci wcześniej się zapoznają (trening w kwestii sprawnego kierowania rozprawą, rozstrzygnięcia kwestii wynikłych na rozprawie, zapewnienia powagi i porządku podczas rozprawy, umiejętności koncentrowania materiału dowodowego, sprawnego i celowego przeprowadzania dowodów, rozstrzygnięcia co do przerwy lub odroczenia rozprawy.

7) Zajęcia typu C - 3 godz.:

Wykład dotyczący metodyki pracy sędziego w zakresie przygotowania i kierowania rozprawą, koncentracji materiału dowodowego, sprawnego przeprowadzania dowodów, stosunku do stron.

8) Zajęcia typu D - 4 godz.:

Symulacja rozprawy - materiał przygotowany przez prowadzącego zajęcia z rozdziałem na role procesowe dla poszczególnych aplikantów, z nastawieniem na sprawność prowadzenia rozprawy; utrzymanie porządku na rozprawie, rozstrzygnięcie w kwestii wniosków dowodowych, sprawne przeprowadzanie dowodów, kwestia zadawania pytań, uprzedzenia o zmianie kwalifikacji.

9) Zajęcia typu F - 3 godz.

Praktyka: - co najmniej 3 tygodnie w sądzie rejonowym. Problematyka wydawania orzeczeń w kwestiach wpadkowych na rozprawie, kierowanie rozprawą.

Zjazd V

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji – część 3.

Narada i głosowanie, wyrokowanie w tym orzekanie w przedmiocie kosztów procesu.

- 1) Sprawdzian - 2 godz.: przygotowanie orzeczenia co do wniosku dowodowego złożonego na rozprawie, przyjęcia powództwa cywilnego, zgody na rejestrację przez media obrazu lub dźwięku.
- 2) Zajęcia typu E - 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H - 1 godz.

- 4) Zajęcia typu A - 4 godz.:

Orzeczenia związane z tematem zasadniczym zjazdu, w tym dotyczące konstrukcji wyroku i jego uzasadnienia, dopuszczalności modyfikacji orzeczenia, sprostowania oczywistych omyłek.

- 5) Zajęcia typu B - 18 godz.:

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji (część 3): narada i głosowanie, wznowienie przewodu sądowego, wyrokowanie (także w zakresie dotyczącym wyroku łącznego) i rozstrzygnięcie o kosztach procesu. Zajęcia oparte na przygotowanym materiale w postaci akt sprawy, z którymi aplikanci wcześniej się zapoznają - trening w kwestii oceny materiału dowodowego, przygotowania i wydania końcowego orzeczenia także co do kosztów procesu, sporządzenia uzasadnienia wyroku, uzupełnienia wyroku w trybie art. 420 § 1 i 2 kpk.

- 6) Zajęcia typu G - 6 godz.:

Kazusy z części szczególnej Kodeksu karnego (przestępstwa przeciwko dokumentom, przeciwko mieniu, przeciwko obrotowi gospodarczemu i obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi).

- 7) Zajęcia typu C - 2 godz.:

Wykład dotyczący metodyki pracy sędziego w zakresie przygotowania orzeczenia oraz jego pisemnego uzasadnienia; umiejętność pisemnego i ustnego uzasadniania orzeczeń.

- 8) Zajęcia typu D - 4 godz.:

Symulacja rozprawy - materiał przygotowany przez prowadzącego zajęcia z rozdziałem na role procesowe dla poszczególnych aplikantów z nastawieniem na ujawnienie całości

materiału dowodowego, uprzedzenia o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu zarzuconego, wystąpienie stron, wydanie orzeczenia.

9) Zajęcia typu F - 2 godz.

Praktyka: - co najmniej 3 tygodnie w sądzie rejonowym. Problematyka wyrokowania i uzasadniania orzeczeń.

Zjazd VI

Postępowanie odwoławcze, kasacja, wznowienie postępowania; postępowania po uprawomocnieniu się orzeczenia

- 1) Sprawdzian - 4 godz.: przygotowanie projektu wyroku sądu pierwszej instancji i jego pisemnego uzasadnienia.
- 2) Zajęcia typu E - 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H - 1 godz.
- 4) Zajęcia typu A - 4 godz.:

Orzeczenia związane z zasadniczym tematem zjazdu, w tym dotyczące wymogów formalnych środka odwoławczego, granic i zakresu zaskarżenia orzeczenia, bezwzględnych i względnych podstaw odwoławczych, zakazu *reformationis in peius* i reguła *ne plus*.

5) Zajęcia typu B - 18 godz.:

Postępowanie międzyinstancyjne i postępowanie przed sądem odwoławczym: ogólne zasady zwyczajnego postępowania odwoławczego, postępowanie międzyinstancyjne, granice zaskarżenia, postępowanie przed sądem odwoławczym od wyznaczenia rozprawy do wydania orzeczenia (trening w zakresie przygotowania rozprawy odwoławczej, sprawnego jej przeprowadzenia i wydania orzeczenia, oparty na przygotowanych przez prowadzącego zajęcia aktach sprawy, z uwzględnieniem kwestii wstępnej kontroli środka odwoławczego, granic zaskarżenia, cofnięcia środka odwoławczego, przygotowania zarządzenia o wyznaczeniu rozprawy, przygotowania projektów orzeczeń zapadających w trakcie postępowania odwoławczego (co do dowodów, przerwania lub odroczenia rozprawy) oraz orzeczenia kończącego postępowanie odwoławcze i jego uzasadnienia (także co do kosztów procesu).

6) Zajęcia typu G - 5 godz.:

Kazusy z pozakodeksowych przepisów karnych (około 60 ustaw, w tym w szczególności ustawy: o przeciwdziałaniu narkomanii, o broni i amunicji, prawo łowieckie, o rybactwie śródlądowym, o przeciwdziałaniu alkoholizmowi, o prawie autorskim i prawach pokrewnych).

7) Zajęcia typu C - 2 godz.:

Wykład z metodyki pracy sędziego dotyczący kontroli środka odwoławczego, przygotowania i przebiegu czynności odwoławczych, zapoznania się aktami sprawy, przygotowania orzeczenia sądu odwoławczego i jego uzasadnienia (ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji sądu rejonowego działającego jako sąd odwoławczy).

8) Zajęcia typu D - 3 godz.:

Symulacja rozprawy odwoławczej (materiał przygotowany przez prowadzącego zajęcia z podziałem na role procesowe dla poszczególnych aplikantów, z nastawieniem na sprawność i poprawność prowadzenia rozprawy, wnioski dowodowe, cofnięcie niektórych środków odwoławczych, utrzymanie porządku na rozprawie, kolejność i zakres wypowiedzi stron i ich przedstawicieli).

9) Zajęcia typu F - 2 godz.

Praktyka: - co najmniej 3 tygodnie w wydziale odwoławczym sądu okręgowego. Przygotowanie i przebieg rozprawy odwoławczej, sporządzanie orzeczeń sądu odwoławczego i ich uzasadnień.

Zjazd VII

Wybrane zagadnienia dotyczące postępowania w sprawach o przestępstwa i wykroczenia skarbowe, postępowania w sprawach o wykroczenia, postępowania w sprawach nieletnich oraz postępowania dotyczącego odpowiedzialności podmiotów zbiorowych

- 1) Sprawdzian - 3 godz.: przygotowanie projektu wyroku sądu odwoławczego i jego pisemnego uzasadnienia.
- 2) Zajęcia typu E - 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

4) Zajęcia typu A – 3 godz.:

Orzeczenia związane z zasadniczym tematem zjazdu, w tym dotyczące specyfiki części ogólnej Kodeksu wykroczeń i Kodeksu karnego skarbowego; odrębności postępowania w sprawach nieletnich i postępowania w przedmiocie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych.

5) Zajęcia typu B - 24 godz.:

Przebieg postępowania w sprawach karnoskarbowych i w sprawach o wykroczenia (wszczęcie postępowania, dobrowolne poddanie się odpowiedzialności, postępowanie w stosunku do nieobecnych, postępowanie zwyczajne, przyspieszone, nakazowe, mandatowe, wyrokowanie, postępowanie odwoławcze, nadzwyczajne środki zaskarżenia); procedura związana z odpowiedzialnością podmiotów zbiorowych (trening oparty na aktach spraw przygotowanych przez prowadzącego zajęcia, pod którego kierunkiem aplikanci prześledzą tok postępowania przygotowując samodzielnie, projekty postanowień i wyroków zapadających w poszczególnych fazach postępowania). Omówienie orzeczeń ETS dotyczących w szczególności podatku VAT, podatku dochodowego, akcyzy; kwestie dotyczące prowadzenia dokumentacji podatkowej, podstawy ordynacji podatkowej.

6) Zajęcia typu G - 6 godz.:

Kazusy związane z tematyką (specyfiką) części ogólnej kodeksu wykroczeń i kodeksu karnego skarbowego; kazusy z części szczególnej kodeksu karnego skarbowego i kodeksu wykroczeń.

7) Zajęcia typu F - 2 godz.

Praktyka: - co najmniej 3 tygodnie w sądach rejonowych. Wydziały, w których rozpoznawane są sprawy o wykroczenia i sprawy karnoskarbowe.

Zjazd VIII

Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych; postępowanie wykonawcze, w tym w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia i wykroczenia skarbowe

1) Sprawdzian - 3 godz.: przygotowanie projektu orzeczenia z uzasadnieniem kończącego postępowanie karnoskarbowe lub postępowanie w sprawie o wykroczenie.

2) Zajęcia typu E - 1 godz.

3) Zajęcia typu H - 1 godz.

4) Zajęcia typu A - 6 godz.

5) Zajęcia typu G - 5 godz.:

Kazusy dotyczące postępowania w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych (ze szczególnym uwzględnieniem problematyki pomocy prawnej w sprawach karnych, ekstradycji czynnej i biernej, wydania i wykonania Europejskiego Nakazu Aresztowania) oraz postępowania wykonawczego.

6) Zajęcia typu B - 22 godz.:

Pomoc prawna w sprawach karnych; przebieg postępowania ekstradycyjnego czynnego i biernego; przebieg postępowania w sprawie wydania i wykonania ENA (praktyczny trening pod kierunkiem prowadzącego zajęcia, mający na celu prześledzenie zagadnień proceduralnych oraz sporządzenie projektów pism i postanowień); przebieg postępowania wykonawczego w tym egzekucja grzywien i należności sądowych (trening oparty na aktach spraw przygotowanych przez prowadzącego zajęcia, w czasie którego aplikanci samodzielnie dokonają analizy zebranych materiałów i zaproponują rozstrzygnięcia sporządzając projekty orzeczeń sądowych).

7) Zajęcia typu F - 2 godz.

Praktyka: - co najmniej 3 tygodnie w sądzie rejonowym, wydziały w których wykonywane są orzeczenia karne.

CZĘŚĆ CYWILNA

Zjazd IX

Prawo cywilne materialne i procesowe

Prawo zobowiązań

Główne zagadnienia prawa materialnego: najem lokali, ochrona praw lokatorów, stosunki prawne między wynajmującym a najemcą, spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego (różne typy), wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z lokalu; typowe sprawy: o eksmisję, ustalenie wstąpienia w stosunek najmu, istnienie bądź nieistnienie stosunku najmu, zapłatę czynszu; ochrona posiadania.

Główne zagadnienia prawa procesowego: podstawowe zasady procesu cywilnego: kontradiktoryjność, dyspozycyjność, prawda materialna a prawda formalna; zdolność sądowa i procesowa; reprezentacja Skarbu Państwa; pisma procesowe – wymagania formalne, uzupełnianie braków formalnych i fiskalnych pism; pozew jako szczególny rodzaj pisma procesowego; kumulacja przedmiotowa roszczeń, współuczestnictwo w sporze (rodzaje współuczestnictwa); przekształcenia podmiotowe; przygotowanie rozprawy.

- 1) Sprawdzian - 2 godz.: - przygotowanie projektu wystąpienia sądu o wydanie ENA lub projektu rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie wykonania orzeczenia państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu, zabezpieczeniu dowodu lub mienia, karach pieniężnych, przepadku, bądź orzeczenia karnego związanego z poddaniem sprawcy próbie³.
- 2) Zajęcia typu E- 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H- 1 godz.
- 4) Zajęcia typu A – 6 godz.: ogólne zasady prawa unijnego w świetle orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; najistotniejsze orzeczenia ETPCz, TK, SN dotyczące tematu zjazdu (np. ochrony praw lokatorów, spółdzielczego prawa do lokalu mieszkaniowej oraz głównych zagadnień procesowych).

---

³ Rozszerzenie zakresu przedmiotowego sprawdzianu po VIII zjeździe aplikacji sędziowskiej wprowadzone zostało uchwałą nr 77/2012 Rady Programowej KSSiP w sprawie zmiany programu aplikacji sędziowskiej.

- 5) Zajęcia typu B – 14 godz.: uzupełnianie braków formalnych i fiskalnych pism procesowych; uzupełnianie braków w zakresie zdolności sądowej i procesowej; procesowe i techniczne aspekty przygotowanie do rozprawy w sprawach stanowiących główny przedmiot tego zjazdu; postępowanie dowodowe w sprawach dotyczących najmu lokali i ochrony lokatorów - dopuszczenie i odmowa dopuszczenia dowodów, tezy dowodowe; dowód z dokumentów, z zeznań świadków oraz z zeznań stron; dopozwanie; koszty procesu i koszty sądowe.
- 6) Zajęcia typu C – 3 godz.: prowadzone przez radcę Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa - rodzaje spraw, w których najczęściej w praktyce występują radcowie Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa – ujęcie problematyki prawno–procesowej i materialnoprawnej związanej z reprezentacją Skarbu Państwa przez odpowiednie jednostki organizacyjne Prokuratury Generalnej.
- 7) Zajęcia typu D - 4 godz.: rozprawa w sprawach o opróżnienie lokalu mieszkalnego, o wstąpienie w stosunek najmu, o zapłatę czynszu; po każdej symulacji – podsumowanie przebiegu rozprawy, pytania, odpowiedzi , wyjaśnienie wątpliwości; formułowanie wyroków w tych sprawach.
- 8) Zajęcia typu F – 5 godz.: część ogólna prawa cywilnego (m.in. zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych, wykładnia oświadczeń woli, wady oświadczenia woli, forma czynności prawnych, przesłanki nieważności czynności prawnych, terminy przedawnienia a terminy zawite, warunek) ustawa o ochronie praw lokatorów, ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych.
- 9) Zajęcia typu G – 4 godz.: rozwiązywanie kasusów dotyczących podstawowych zagadnień prawa cywilnego materialnego w sprawach dotyczących ochrony praw lokatorów, najmu lokali mieszkalnych, spółdzielczych praw do lokali mieszkalnych, a także zagadnienia dotyczące umów dzierżawy, użyczenia, leasingu.

Praktyka: sąd rejonowy - wydział cywilny procesowy (3 tygodnie).

Zjazd X

Prawo cywilne materialne i procesowe

Prawo zobowiązań

Główne zagadnienia prawa materialnego: ochrona praw konsumentów, pojęcie konsumenta, wzorce umów, odpowiedzialność za produkt niebezpieczny; typowe sprawy: umowa sprzedaży, w tym umowa sprzedaży konsumenckiej – rękojmia, odpowiedzialność za niezgodność przedmiotu świadczenia z umową, gwarancja; umowa o dzieło – rękojmia, niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy; umowa o świadczenie usług - np. umowa z biurem podróży; umowa rachunku bankowego; umowa ubezpieczenia zawarta z towarzystwem ubezpieczeniowym; umowa pożyczki, poręczenie, zlecenie, pełnomocnictwo materialnoprawne.

Główne zagadnienia prawa procesowego: zasady procesu - ustność, bezpośredniość, jawność, reprezentacja stron w procesie – osób fizycznych i osób prawnych (w tym samorządowych osób prawnych) oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, kurator procesowy, pełnomocnictwo procesowe (ustanowienie pełnomocnika z urzędu), interwencja uboczna – przypozywanie; interwencja główna; powództwo wzajemne; protokół z przebiegu rozprawy; zawieszenie postępowania; umorzenie postępowania.

- 1) Sprawdzian – 3 godz.: sporządzenie wyroku z uzasadnieniem (w oparciu o konkretne akta) w sprawach, które były omawiane na zjeździe IX.
- 2) Zajęcia typu E – 2 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

- 4) Zajęcia typu A – 4 godz.: orzecznictwo SN, TK i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące ochrony konsumentów.
- 5) Zajęcia typu B – 12 godz.: postępowanie dowodowe w sprawach dotyczących ochrony konsumentów, dowód z opinii biegłych sądowych, reprezentacja stron procesu (osób fizycznych i prawnych oraz tzw. ułomnych osób prawnych); przedstawicielstwo ustawowe, organ osoby prawnej, pełnomocnik (w tym pełnomocnik z urzędu), prokurent, zawieszenie postępowania, cofnięcie pozwu, zrzeczenie się roszczenia, umorzenie

postępowania, uznanie powództwa, powództwo wzajemne, informacyjne wysłuchanie stron, koszty procesu (w tym koszty zastępstwa procesowego) oraz koszty sądowe w sprawach objętych przedmiotem zjazdu, interwencja uboczna – przypoźwanie, interwencja główna, udział w procesie prokuratora, rzecznika konsumentów i organizacji społecznych.

- 6) Zajęcia typu C – 3 godz.: prowadzone przez prokuratora lub powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów, dotyczące procesowych i materialno– prawnych zagadnień związanych z udziałem tych podmiotów w procesie.

- 7) Zajęcia typu D – 3 godz.: rozprawa dotycząca roszczeń wynikających z umowy sprzedaży konsumenckiej lub umowy o świadczenie usług (np. umowa o podróż), ewentualnie z umów ubezpieczeń majątkowych; po każdej symulacji należy sformułować orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (np. w związku z zawarciem ugody – szczególną uwagę zwrócić należy na redakcję treści ugody).

- 8) Zajęcia typu F – 6 godz.: część ogólna prawa zobowiązań (swoboda umów, umowy nienazwane, relacja pomiędzy art. 58 k.c. a art. 353(1) k.c., waloryzacja świadczenia, klauzula *rebus sic stantibus*, solidarność zobowiązań (odpowiedzialności *in solidum*), bezpodstawne wzbogacenie.

- 9) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kasusów dotyczących podstawowych zagadnień materialnoprawnych z części ogólnej zobowiązań (np. umowy wzajemne, zadatek, umowa przedwstępna, potrącenie).

Praktyka: - sąd okręgowy – wydział cywilny odwoławczy (3 tygodnie).

Zjazd XI

Prawo cywilne materialne i procesowe

Prawo rzeczowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: prawo rzeczowe – własność, użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe (w tym uregulowane poza Kodeksem cywilnym), posiadanie, charakter i znaczenie wpisu do ksiąg wieczystych, rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych, uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym;

nurty wykładni przesłanki dobrej wiary na przykładzie spraw z art. 231 § 1 k.c.; umowa dożywocia, darowizny, przekazania gospodarstwa rolnego.

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowanie odrębne w sprawie o ochronę posiadania, przedmiot i ocena zgromadzonego materiału dowodowego – aspekt procesowy i techniczny, sposób sporządzania uzasadnienia w części dotyczącej ustaleń faktycznych (okoliczności niesporne, ustalenia faktyczne sądu w oparciu o dowody, ocena zgromadzonego materiału dowodowego); zasady wyrokowania, rodzaje wyroków (wyrok zaoczny, częściowy, wstępny, końcowy, uzupełniający); sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroku; prawomocność formalna, prawomocność materialna, powaga rzeczy osądzonej; zarządzenia po wydaniu wyroku (np. w przedmiocie okresu archiwizowania akt).

- 1) Sprawdzian – 3 godz.: w oparciu o konkretne akta w sprawie będącej w toku w której trwa postępowanie dowodowe aplikant powinien: 1) skomentować i ocenić dotychczasowe czynności (począwszy od wniesienia pozwu) przewodniczącego i składu orzekającego, a także stron procesu w kontekście ich zgodności z prawem i celowości oraz 2) wypowiedzieć się co do dalszego postępowania dowodowego tj. jakie czynności procesowe powinny być podjęte przez przewodniczącego lub skład orzekający.
- 2) Zajęcia typu E – 2 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

- 4) Zajęcia typu A – 4 godz.: orzecznictwo ETPCz w sprawie zwrotu nieruchomości, reprivatyzacji, ochrony własności; analiza orzeczeń SN, TK NSA w kwestii ochrony własności.
- 5) Zajęcia typu B – 14 godz.: postępowanie w sprawach o ochronę własności, redagowanie odezwo do biegłych różnych specjalności (geodety, z zakresu budownictwa, ds. wyceny nieruchomości); ocena materiału dowodowego w różnego rodzaju sprawach z zakresu prawa rzeczowego rozbudowanych dowodowo, w których zgromadzony materiał dowodowy, przedstawiony przez strony, zawiera sprzeczności (np. w sprawie o ochronę posiadania – rozbieżne zeznania świadków co do zakresu posiadania powoda; w sprawie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości - dwie opinie biegłych rozbieżne we wnioskach końcowych co do wysokości możliwego do uzyskania czynszu; w sprawie o roszczenie z art. 231 § 1 k.c. - dokumenty dotyczące budowy (pozwolenie na

budowę) wystawione na nazwisko pozwanego, faktury zakupu materiałów budowlanych wystawione na powoda, rozbieżne zeznania zawnioskowanych przez strony świadków co do pokrycia kosztów robocizny; w sprawie o wydanie nieruchomości - pozwany podnosi zarzut zasiedzenia i na tę okoliczność przedstawia dowód z zeznań świadków, których zeznania co do zakresu posiadania nie są zbieżne, itp.), wraz z opracowaniem pisemnym części uzasadnienia zawierającej ustalenia stanu faktycznego z oceną zgromadzonego materiału dowodowego; zasady wyrokowania - art. 321 k.p.c., art. 320 k.p.c., art. 322 k.p.c., rodzaje wyroków, formułowanie wyroków (np. wyrok uwzględniający powództwo z art. 231 § 1 k.c. z omówieniem problematyki z art. 64 k.c. w zw. z art. 1047 § 1 i 2 k.p.c., wyrok o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym), sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroku, prawomocność formalna i materialna.

- 6) Zajęcia typu C – 3 godz.: prowadzone przez prawnika z urzędu miasta (gminy) lub starostwa powiatowego, ewentualnie z urzędu wojewódzkiego na temat: jednostki samorządu terytorialnego jako samodzielne podmioty prawa własności oraz jako jednostki organizacyjne Skarbu Państwa, któremu przysługuje prawo własności, w kontekście problematyki materialnoprawnej i procesowej.
- 7) Zajęcia typu D – 4 godz.: symulacje rozpraw w sprawie o ochronę posiadania z udziałem świadków i biegłego geodety; w sprawie o zwrot pożytków i nakładów z udziałem świadków i biegłego z zakresu budownictwa, który oszacował nakłady, oraz biegłego do spraw wyceny nieruchomości, który oszacował pożytki; po każdej rozprawie należy zredagować wyrok.
- 8) Zajęcia typu F – 4 godz.: wybrane zagadnienia z ustawy o własności lokali, o gospodarce nieruchomościami, o księgach wieczystych i hipotece, o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, prawo geologiczne i górnicze – dział V.
- 9) Zajęcia typu G – 5 godz.: rozwiązywanie kazuśców z zastosowaniem przepisów prawa rzeczowego w odniesieniu do spraw rozpoznawanych w trybie procesowym (roszczenia windykacyjne, negatoryjne, uzupełniające, z art. 231 § 1 k.c., o rozliczenie nakładów i pożytków, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, itd.) – chodzi o przeciwiczenie nie tylko kwestii materialnoprawnych, ale także prawidłowego formułowania wyroków w sprawach, których przedmiotem są roszczenia majątkowe o charakterze niepieniężnym, w taki sposób, aby orzeczenia te nadawały się do przymusowego wykonania.

Praktyka: sąd rejonowy - wydział procesowy (3 tygodnie).

Zjazd XII

Prawo cywilne materialne i procesowe

Prawo rzeczowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: prawo rzeczowe – sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, w szczególności: uwłaszczenie na podstawie ustawy z dnia 27 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, zasiedzenie, rozgraniczenie nieruchomości, ustanowienie służebności, sprawy dotyczące zarządu związanego ze współwłasnością i użytkowaniem (w tym zarząd przewidziany w ustawie o własności lokali), zniesienie współwłasności; problematyka przepisów intertemporalnych.

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowanie nieprocesowe część ogólna (wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego – wymagania formalne i fiskalne; właściwość miejscowa sądu, wnioskodawca i uczestnicy postępowania, wezwanie do udziału w sprawie na wniosek i z urzędu, rozprawa a posiedzenie jawne niebędące rozprawą, oddalenie wniosku na posiedzeniu niejawnym; postępowanie dowodowe, forma orzeczeń i ich rodzaje, koszty postępowania nieprocesowego (w tym koszty sądowe w sprawach nieprocesowych); zmiana prawomocnego orzeczenia co do istoty sprawy , wznowienie postępowania nieprocesowego.

- 1) Sprawdzian - 3 godz.: w oparciu o akta w sprawach z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawanych w procesie, w których zeznania świadków zawierają sprzeczności, należy opracować fragment uzasadnienia zawierający ustalenia faktyczne wraz z oceną zgromadzonego materiału dowodowego.
- 2) Zajęcia typu E – 2 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.
- 4) Zajęcia typu A – 4 godz.: orzecznictwo SN w sprawach z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawanych w trybie postępowania nieprocesowego; orzecznictwo ETPCz dotyczące przewlekłości postępowania w sprawach cywilnych.
- 5) Zajęcia typu B – 14 godz.: postępowanie nieprocesowe – odrębności w stosunku do procesu; uczestnicy postępowania nieprocesowego, kurator, ogłoszenia o wezwaniu do udziału

w sprawie uczestników, czynności sądu podejmowane z urzędu, rodzaje orzeczeń co do istoty sprawy (postanowienia wstępne, częściowe, uzupełniające), koszty postępowania i koszty sądowe; postępowanie nieprocesowe w poszczególnych rodzajach spraw z zakresu prawa rzeczowego (uwłaszczenie, zasiedzenie, rozgraniczenie, ustanowienie służebności, zarząd rzeczą wspólną, zniesienie współwłasności); postępowanie dowodowe - procesowe i techniczne aspekty dowodu z oględzin nieruchomości (np. w sprawach o ustanowienie drogi koniecznej, o rozgraniczenie), sporządzenie protokołu z tej czynności wraz z załącznikiem graficznym (ewentualnie także dokumentacją fotograficzną); praktyczne zajęcia dotyczące umiejętności czytania map geodezyjnych (wrys z mapy ewidencyjnej gruntów lub z mapy katastralnej w niektórych częściach Polski), map sytuacyjno-wysokościowych; dowód z opinii biegłego geodety; dowód z opinii biegłego ds. budowlanych w celu sporządzenia inwentaryzacji budynku w sprawach o zniesienie współwłasności nieruchomości zabudowanej poprzez ustanowienie odrębnej własności lokali (jeżeli wnioskodawca nie dysponuje zaświadczeniem władzy budowlanej stwierdzającym samodzielność lokali); prowadzenie postępowania z dużą ilością uczestników bez dopuszczenia do przewlekłości postępowania; czytanie odpisów z ksiąg wieczystych lub zbioru dokumentów; redagowanie postanowień dowodowych dopuszczających dowód z opinii biegłych różnych specjalności w sprawach z zakresu prawa rzeczowego; redagowanie orzeczeń co do istoty sprawy, których integralną część stanowią opinie biegłych (sposób odzwierciedlenia opinii w postanowieniach co do istoty sprawy); postanowienia wstępne (w tym z art. 11 ust. 2 ustawy o własności lokali).

- 6) Zajęcia typu C – 3 godz.: prowadzone przez biegłego geodetę na temat: map geodezyjnych, ich odczytywania w sprawach o rozgraniczenie, podziału geodezyjnego nieruchomości, przyjęcia wstępnego projektu podziału nieruchomości do państwowego zasobu geodezyjnego (tzw. zakluzulowanie).
- 7) Zajęcia typu D – 4 godz.: symulacja rozprawy w sprawach wymienionych w art. 616 k.p.c., w sprawach o zasiedzenie nieruchomości, gdy wniosek dotyczy całej nieruchomości, natomiast wyniki postępowania dowodowego (np. zeznania świadków) wskazują, że wnioskodawca posiadał samoistnie nieruchomość jedynie w części; po przeprowadzeniu rozprawy w każdej z tych spraw należy zredagować postanowienie.
- 8) Zajęcia typu F – 3 godz.: prawo rzeczowe, przepisy intertemporalne (BGB, ABGB, Kodeks Napoleona, Prawo rzeczowe z 1946 r.), uwłaszczenie nieruchomości rolnych ze

skutkiem na dzień 4 listopada 1971 r., ustawa - Prawo geodezyjne i kartograficzne (rozdział 6).

- 9) Zajęcia typu G - 6 godz.: kazusy powinny uwzględniać bardziej skomplikowane stany faktyczne, np. w sprawie o zasiedzenie przesłanki zasiedzenia zostały spełnione jedynie w odniesieniu do części nieruchomości, z czym wiąże się konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego geodety, który powinien sporządzić wstępny projekt podziału nieruchomości (który znajdzie odzwierciedlenie w postanowieniu co do istoty sprawy); jeśli zakres samoistnego posiadania jest sporny, należy zwrócić uwagę na techniczne aspekty przesłuchania świadków na gruncie (w miejscu położenia przedmiotowej nieruchomości); sposób prowadzenia postępowania dowodowego oraz treść postanowienia uwzględniającego wniosek o zasiedzenie ułamkowego udziału w nieruchomości lub wniosek o zasiedzenie części nieruchomości wraz z częścią znajdującego się na niej budynku według zarysu ściany pionowej w tym budynku (przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu budownictwa); materialnoprawne aspekty nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości przez małżonków, nabycia przez zasiedzenie nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa, zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się np. w 1920 r.
- 10) Zajęcia typu C – 2 godz.: kompensata państwowa dla ofiar przestępstw⁴.

Praktyka: sąd rejonowy – wydział cywilny nieprocesowy (3 tygodnie), w sądach w których nie ma wyodrębnionego wydziału nieprocesowego, praktyka w sądzie rejonowym wydziale cywilnym z uczuleniem sędziego-patrona, że przedmiotem praktyki powinny być przede wszystkim sprawy nieprocesowe.

Zjazd XIII

Prawo cywilne materialne i procesowe

Prawo spadkowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: prawo spadkowe - dziedziczenie ustawowe, testamentowe, wydziedziczenie, dział spadku, zachówek, uznanie za niegodnego

---

⁴ Zajęcia te wprowadzono uchwałą nr 85/2012 Rady Programowej KSSiP w sprawie zmiany programu aplikacji sędziowskiej.

dziedziczenia, umowy dotyczące spadku, odpowiedzialność za długi spadkowe, wykonanie zapisu; ustroje majątkowe małżeńskie, podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej (także w wyniku śmierci jednego z małżonków, w połączeniu z działem spadku); skarga pauliańska, roszczenie o uznanie umowy za bezskuteczną na podstawie art. 59 k.c.

Główne zagadnienia prawa procesowego: dotyczące spraw spadkowych rozpoznawanych w procesie i w postępowaniu nieprocesowym: podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności ustawowej, uznanie za zmarłego, stwierdzenie zgonu; postępowanie dowodowe i konstrukcja orzeczeń co do istoty sprawy w tych rodzajach spraw.

- 1) Sprawdzian – 3 godz.: przygotowanie w oparciu o konkretne akta rozbudowanego postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych różnych specjalności, przynajmniej w dwóch różnych sprawach – po zapoznaniu się przez aplikanta z już zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym (np. w sprawie o zniesienie współwłasności przez podział fizyczny i ustanowienie odrębnej własności przedmiotem zlecenia opinii biegłemu powinno być sporządzenie inwentaryzacji budynku i wydzielenie konkretnych samodzielnych lokali, a także opisanie koniecznych prac adaptacyjnych w tych lokalach – według art. 11 ust. 2 ustawy o własności lokali; w sprawie o rozgraniczenie, w której występuje wątek zasiedzenia przygranicznego pasu gruntu, przedmiotem zlecenia opinii biegłemu geodecie powinno być sporządzenie stosownej mapy; w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości przedmiotem zlecenia opinii biegłemu do spraw szacowania nieruchomości powinno być określenie wartości konkretnych nakładów lub pobranych pożytków).
- 2) Zajęcia typu E – 2 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.
- 4) Zajęcia typu A – 4 godz.: źródła prawa unijnego i wykładnia tego prawa w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; orzecznictwo TK i SN w sprawach spadkowych.
- 5) Zajęcia typu B - 14 godz.: uczestnicy postępowania spadkowego; informacyjne wysłuchanie wnioskodawcy i uczestników co do składu spadku i majątku wspólnego oraz sposobu jego podziału, dowód z przesłuchania stron, ugoda w sprawach nieprocesowych, przekształcenia podmiotowe w postępowaniu nieprocesowym, dowód z opinii biegłych psychiatrów na okoliczność zdolności testowania; sposoby wyceny nieruchomości

i ruchomości; postępowanie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku z ustawy i na podstawie testamentu (także spadku, w skład którego wchodzi gospodarstwo rolne, łącznie z zagadnieniami intertemporalnymi); postępowanie o dział spadku, zabezpieczenie spadku i spis inwentarza; postępowanie o podział majątku wspólnego, o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu; sprawy rozpoznawane na podstawie ustawy o aktach stanu cywilnego; konstrukcja postanowień co do istoty sprawy, rodzaje postanowień, koszty postępowania i koszty sądowe w tego rodzaju sprawach, prawomocność, skuteczność i wykonalność orzeczeń co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym; proces o zachowek, o uznanie za niegodnego dziedziczenia, ze skargi paulińskiej i o uznanie umowy za bezskuteczną na podstawie art. 59 k.c.

- 6) Zajęcia typu C – 3 godz.: prowadzone przez lekarza – psychiatrę na temat stanu wyłączającego świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli przez testatora.
- 7) Zajęcia typu D - 4 godz.: symulacja rozprawy w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku z przesłuchaniem świadków testamentu ustnego, o stwierdzenie nabycia spadku, w skład którego wchodzi gospodarstwo rolne (badanie kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego); o podział majątku wspólnego – informacyjne wysłuchanie stron co do składu i majątku wspólnego i sposobu podziału.
- 8) Zajęcia typu F - 3 godz.: prawo spadkowe, stosunki majątkowe między małżonkami.
- 9) Zajęcia typu G – 6 godz.: kazusy dotyczące skomplikowanych stanów faktycznych w sprawach o dział spadku i podział majątku wspólnego (np. gdy w skład spadku lub majątku wspólnego wchodzi spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, prawo własności nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym, rachunki bankowe, akcje, obligacje, inne papiery wartościowe, udziały w spółkach, udziały w innych prawach majątkowych, gdy konieczne jest rozliczenie poczynionych nakładów, pobranych pożytków, podział kredytów bankowych i innych długów); postanowienia wstępne w tych sprawach, zasądzenie spłat i dopłat z rozłożeniem na raty; kazusy dotyczące spraw spadkowych rozpoznawanych w procesie, np. o zachowek, o uznanie za niegodnego dziedziczenia, a także skargi paulińskiej oraz roszczenia z art. 59 k.c.

Praktyka: sąd rejonowy – wydział cywilny nieprocesowy (3 tygodnie), w sądach w których nie ma wyodrębnionego wydziału nieprocesowego - praktyka w sądzie rejonowym wydziale

cywilnym z uczuleniem sędziego - patrona, że przedmiotem praktyki powinny być przede wszystkim sprawy nieprocesowe.

Zjazd XIV

Prawo gospodarcze materialne i procesowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: 1) odpowiedzialność kontraktowa (ewentualnie także deliktowa) w stosunkach między przedsiębiorcami, 2) sprawy ze stosunku spółki - np. odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki.

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych (w tym pojęcie przedsiębiorcy, sprawy gospodarczej, działalności gospodarczej), spółka cywilna jako strona postępowania w sprawach gospodarczych.

- 1) Sprawdzian – 4 godz.: sporządzenie sentencji postanowienia w sprawie o dział spadku lub podział majątku wspólnego (podział fizyczny poprzez ustanowienie odrębnej własności lokali, z rozliczeniem nakładów, zasądzeniem dopłat lub spłat, rozliczenie, kosztów postępowania i kosztów sądowych) z krótkim komentarzem odnośnie do poszczególnych rozstrzygnięć (bez klasycznego uzasadnienia).
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.
- 4) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kasusów obejmujących zagadnienia prawa materialnego, dotyczących podstawowych zagadnień prawa gospodarczego materialnego w sprawach dotyczących odpowiedzialności kontraktowej (ewentualnie także deliktowej) na tle najbardziej charakterystycznych umów występujących w obrocie gospodarczym: sprzedaży, zlecenia, o świadczenie usług, umowy o dzieło, o roboty budowlane, umów deweloperskich, leasingu, faktoringu, umowy agencyjnej, umowy komis, przewozu, spedycji, umowy rachunku bankowego i pożyczki, umowy ubezpieczenia, umów nienazwanych w obrocie gospodarczym; na tle tych umów typowe zagadnienia dotyczące wykonywania umów wzajemnych: obrót wierzytelnościami, cesje, przelewy, terminy przedawnienia, zarzut potrącenia, kary umowne; wiodącym zagadnieniem powinno być

zawieranie i wykonywanie umów wzajemnych między przedsiębiorcami, procesy na tym tle związane z roszczeniami o świadczenia wynikające z tych umów, problematyka związana z zawarciem umowy, spełnieniem świadczenia i odpowiedzialnością za wadliwe świadczenie, niewykonaniem umowy, odstąpieniem od niej, wyrządzeniem szkody kontrahentowi; dodatkowo nieuczciwa konkurencja, prawo własności przemysłowej; specyfika spółki cywilnej; odpowiedzialność członków zarządu spółki za zobowiązania spółki.

- 5) Zajęcia typu A – 4 godz.: omówienie orzecznictwa SN i TK dotyczącego prawa gospodarczego, ze szczególnym uwzględnieniem orzeczeń SN dotyczących prekluzji dowodowej i działania sądu z urzędu w sprawach gospodarczych, formalizmu procesowego; omówienie orzecznictwa ETS dotyczącego spółek.
- 6) Zajęcia typu B – 15 godz.: ćwiczenia dotyczące odrębności procedury gospodarczej: prekluzje dowodowe, reprezentacja przedsiębiorców w postępowaniu cywilnym, prokura jako szczególny rodzaj pełnomocnictwa, powództwo wzajemne, możliwość rozpoznania sprawy bez wyznaczania rozprawy, rodzaje wyroków (zwłaszcza wyrok zaoczny), sprzeciw od wyroku zaocznego, nakazy zapłaty, zarzuty i sprzeciwy od nakazów zapłaty, dowód z dokumentu, rodzaje dokumentów (typowe dokumenty występujące w obrocie gospodarczym - jako dowody), koszty postępowania w sprawach gospodarczych; sprawy o zapłatę przeciwko spółce osobowej i wspólnikom; klauzule wykonalności przeciwko wspólnikom spółki; czytanie dokumentów finansowych przedsiębiorców (bilanse, wyniki zysków, sprawozdania gospodarcze).
- 7) Zajęcia typu D – 4 godz.: symulacja rozprawy w sprawie między przedsiębiorcami dotyczącej odpowiedzialności kontraktowej lub w sprawie ze stosunku spółki.
- 8) Zajęcia typu C – 3 godz.: wykład (np. spotkanie z przedstawicielem Krajowej Izby Gospodarczej, wykład ekonomisty z zakresu ekonomiki przedsiębiorstw – prezentacja multimedialna: jak czytać bilanse i inne dokumenty finansowe przedsiębiorców)
- 9) Zajęcia typu F – 2 godz.: omówienie podstawowych zagadnień prawa materialnego dotyczących reprezentacji spółek, obowiązków członków zarządu, zawierania umów między członkiem zarządu a spółką, odpowiedzialności członków zarządu spółki za zobowiązania spółki, odpowiedzialność odszkodowawcza członków zarządu spółki w stosunku do spółki.

Praktyka: sąd rejonowy - wydział gospodarczy (3 tygodnie).

Zjazd XV

Prawo cywilne i gospodarcze materialne i procesowe

Postępowania odrębne w sprawach cywilnych i gospodarczych (nakazowe, upominawcze, uproszczone, elektroniczne postępowanie upominawcze)

Sprawy gospodarcze rozpoznawane przez sąd okręgowy jako sąd I instancji

Główne zagadnienia prawa materialnego: typowe sprawy cywilne i gospodarcze rozpoznawane w postępowaniu uproszczonym, nakazowym i upominawczym; sprawy ze stosunku spółki, o zwalczanie nieuczciwej konkurencji, prawo własności przemysłowej.

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowanie odrębne w sprawach cywilnych i gospodarczych: postępowanie uproszczone, nakazowe i upominawcze.

- 1) Sprawdzian – 4 godz.: na podstawie spreparowanych akt w sprawie gospodarczej, w której zgłoszono powództwo wzajemne, sporządzenie projektu wyroku wraz z uzasadnieniem.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

- 4) Zajęcia typu G – 4 godz.: rozwiązywanie kazuśów obejmujących zagadnienia prawa materialnego, dotyczących podstawowych zagadnień prawa materialnego w sprawach rozpoznawanych w postępowaniach odrębnych: dokumenty urzędowe, rachunek i faktura jako podstawa wydawania nakazów zapłaty, weksle (zwłaszcza weksel gwarancyjny *in blanco*), papiery wartościowe jako podstawa wydawania nakazów zapłaty, czek, warrant, rewers; wezwanie do zapłaty, drobne sprawy o zapłatę rachunków (np. usługi świadczone przez operatorów telefonii komórkowej), niezapłacone czynsze; obrót wierzytelnościami, cesje, przelewy; materialnoprawne i procesowe aspekty potrącenia (zarzut potrącenia); rozwiązywanie kazuśów dotyczących spraw ze stosunku spółki (tj. spraw na tle sytuacji konfliktowych pomiędzy wspólnikami, wspólnikami a spółką, jeżeli stroną umowy jest spółka, spółką a organami spółki lub poszczególnymi członkami tych organów, spółką a osobami, które wyrządziły spółce szkodę).

- 5) Zajęcia typu A – 6 godz.: omówienie orzecznictwa SN i TK z zakresu prawa gospodarczego (w tym zwłaszcza wyroków TK dotyczących niekonstytucyjności przepisów nakładających nadmierne rygory formalne na przedsiębiorców w postępowaniach odrębnych oraz orzeczeń SN dotyczących prawa własności przemysłowej oraz ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji); orzecznictwo ETS - jak czytać przepisy prawa wspólnotowego (Traktat, dyrektywy, rozporządzenia - wzajemne zależności między różnymi aktami prawa wspólnotowego), swobody wspólnotowe (swobodny przepływ towarów, swoboda świadczenia usług, swoboda prowadzenia działalności gospodarczej).
- 6) Zajęcia typu B – 15 godz.: odrębności postępowań uproszczonego, nakazowego i upominawczego; nakazy zapłaty; środki zaskarżenia: zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, apelacja w postępowaniu uproszczonym; przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej (np. do zaskarżenia nakazu zapłaty); czynności referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym, skarga na orzeczenie referendarza; właściwość sądu, skład sądu, wyłączenie sędziego; prekluzje dowodowe w postępowaniach odrębnych (nakazowym, uproszczonym); przesłanki zabezpieczenia roszczeń, tryb rozpoznania wniosku, sposoby zabezpieczenia (roszczenia pieniężne i inne wypadki zabezpieczenia), upadek zabezpieczenia.
- 7) Zajęcia typu D – 4 godz.: symulacja rozprawy w postępowaniu uproszczonym; rozprawa dotycząca sprawy ze stosunku spółki np. przeciwko członkowi zarządu spółki o odszkodowanie z tytułu naruszenia obowiązków rejestrowych, o wyłączenie wspólnika ze spółki.
- 8) Zajęcia typu C – 3 godz.: wykład (np. spotkanie z dziekanem Okręgowej Rady Adwokackiej albo dziekanem Okręgowej Izby Radców prawnych na temat: Jak profesjonalni pełnomocnicy postrzegają sąd).
- 9) Zajęcia typu F – 2 godz.: podstawowe zagadnienia prawa materialnego dotyczące ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i prawa własności przemysłowej, inne ustawy składające się na prawo materialne gospodarcze.

Praktyka: sąd okręgowy - wydział cywilny odwoławczy albo wydział gospodarczy (3 tygodnie).

Zjazd XVI

Prawo cywilne materialne i procesowe

Sąd okręgowy jako sąd pierwszej instancji

Delikty

Główne zagadnienia prawa materialnego: delikty (odpowiedzialność deliktowa), np. wypadki komunikacyjne, wypadek przy pracy jako delikt prawa cywilnego, błędy w sztuce lekarskiej (np. zakażenia szpitalne); odpowiedzialność za szkody wyrządzone działaniami władzy publicznej (bezprawie legislacyjne, skutki wydania niezgodnych z prawem decyzji administracyjnych, odszkodowanie za szkodę wyrządzoną bezprawnym orzeczeniem lub przewlekłością postępowania).

Główne zagadnienia prawa procesowego: kategorie spraw rozpoznawanych przez sąd okręgowy jako sąd pierwszej instancji (art. 17 k.p.c.); instrumenty procesowe służące dochodzeniu odszkodowania od Skarbu Państwa za szkody wyrządzone działaniem władzy publicznej (skarga na przewlekłość, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skarga konstytucyjna, skarga o wznowienie postępowania po wyroku Trybunału Konstytucyjnego); dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym (tzw. pozwy zbiorowe).

- 1) Sprawdzian – 2 godz.: na podstawie spreparowanych akt sporządzenie projektu nakazu zapłaty bądź podjęcie innej właściwej decyzji procesowej w postępowaniu nakazowym lub upominawczym; albo: na podstawie spreparowanych akt napisanie wyroku z uzasadnieniem w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu uproszczonym.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.
- 4) Zajęcia typu G – 4 godz.: rozwiązywanie kazuśów obejmujących zagadnienia prawa materialnego z zakresu odpowiedzialności deliktowej, w szczególności: wypadki komunikacyjne, odpowiedzialność za błąd w sztuce lekarskiej, odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną działaniem władzy publicznej - bezprawność orzeczeń sądowych, przewlekłość postępowań sądowych, odszkodowanie za działania administracji

publicznej, w tym odszkodowania za skutki wydania niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej, procesy odszkodowawcze na tle reprivatyzacji (odzyskiwania bezprawnie znacjonalizowanych majątków); przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej: bezprawność, wina, ryzyko, szkoda, związek przyczynowy, przyczynienie się poszkodowanego do powstania i zwiększenia szkody; sposoby naprawienia szkody: *restitutio in integrum*, odszkodowanie, zadośćuczynienie, renta.

- 5) Zajęcia typu A – 6 godz.: orzecznictwo ETS - odpowiedzialność państwa członkowskiego UE za szkodę wyrządzoną przez nierespektowanie prawa unijnego; orzecznictwo TK i SN dotyczące odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone działaniem władzy publicznej.
- 6) Zajęcia typu B – 16 godz.: dopuszczalność drogi sądowej, rozgraniczenie między sprawami rozpoznawanymi w postępowaniu administracyjnym i sądowniczym oraz w postępowaniu przed sądem powszechnym, odrzucenie pozwu; właściwość rzeczowa i miejscowa sądu, wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia (sprawdzanie tych wartości), dowód z opinii biegłego (biegłego lekarza, biegłego od ustalenia przyczyn wypadków komunikacyjnych, biegłego od liczenia utraconych dochodów), reprezentacja Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego przed sądami w postępowaniu cywilnym (w sprawach deliktowych), przekształcenia podmiotowe i przedmiotowe w procesie, następstwo prawne, współuczestnictwo procesowe (rodzaje współuczestnictwa, zwłaszcza występujące w sprawach deliktowych), „rozszerzenie” lub „ograniczenie” powództwa i jego konsekwencje (np. co do kosztów procesu, co do przekazania sprawy według właściwości rzeczowej innemu sądowi), cofnięcie pozwu i zrzeczenie się roszczenia, umorzenie postępowania, skarga na przewlekłość postępowania.
- 7) Zajęcia typu D – 4 godz.: symulacja rozprawy w sprawie o odszkodowanie za wypadek komunikacyjny lub za błąd w sztuce lekarskiej, ewentualnie za wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego albo za bezprawną decyzję administracyjną; po każdej symulacji podsumowanie przebiegu rozprawy, pytania, odpowiedzi, wyjaśnianie wątpliwości; formułowanie orzeczeń (np. w sprawie o podwyższenie renty z tytułu utraconych dochodów lub zwiększonych potrzeb).
- 8) Zajęcia typu C – 4 godz.: wykład (spotkanie z sędzią Trybunału Konstytucyjnego – relacje między TK a sądami powszechnymi i SN, formułowanie pytań do TK o zgodność przepisu z Konstytucją).

- 9) Zajęcia typu F – 2 godz.: omówienie podstawowych zagadnień prawa materialnego dotyczących czynów niedozwolonych, ze szczególnym uwzględnieniem szkód wyrządzonych działaniami władzy publicznej; bezprawność decyzji administracyjnej jako źródła roszczenia odszkodowawczego (stwierdzenie niezgodności z prawem lub nieważności decyzji administracyjnej).

Praktyka: sąd okręgowy - wydział cywilny I instancji (3 tygodnie).

Zjazd XVII

Prawo cywilne materialne i procesowe

Sąd okręgowy jako sąd pierwszej instancji

Prawa niemajątkowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: ochrona dóbr osobistych; ewentualnie sprawy o uchylenie, ustalenie nieistnienia lub stwierdzenie nieważności uchwał wspólnot mieszkaniowych i organów spółdzielni, prawo prasowe; inne sprawy o prawa niemajątkowe.

Główne zagadnienia prawa procesowego: rodzaje powództw (o świadczenie pieniężne i niepieniężne, o ukształtowanie prawa, o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, o ochronę posiadania, powództwa przeciwegzekucyjne).

Postępowanie o udzielenie zabezpieczenia (ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia roszczeń niemajątkowych).

- 1) Sprawdzian – 4 godz.: na podstawie spreparowanych akt sporządzenie projektu wyroku z uzasadnieniem w sprawie, której przedmiot odpowiada tematyce poprzedniego zjazdu XVI.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

- 4) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kazuśów dotyczących podstawowych zagadnień prawa materialnego z zakresu ochrony dóbr osobistych; prawa prasowego, dotyczących uchwał organów spółdzielni i wspólnoty mieszkaniowej.

- 5) Zajęcia typu A – 4 godz.: orzecznictwo TK i SN dotyczące prawa spółdzielczego oraz zaskarżalności uchwał podmiotów korporacyjnych, kwalifikacji praw i roszczeń jako majątkowych i niemajątkowych.
- 6) Zajęcia typu B – 16 godz.: powództwa o świadczenie (w tym ewentualne, alternatywne, *facultas alternativa*), powództwa o ukształtowanie prawa, powództwa o ustalenie (w tym pojęcie interesu prawnego), współuczestnictwo procesowe w sprawach o ochronę praw niemajątkowych (np. w sporach prasowych), pojęcie roszczeń majątkowych i niemajątkowych; zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu; przesłanki zabezpieczenia roszczeń, tryb rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia, sposoby zabezpieczeń (roszczenia pieniężne i inne wypadki zabezpieczenia), upadek zabezpieczenia.
- 7) Zajęcia typu D – 2 godz.: symulacja - ćwiczenia (warsztaty) dotyczące czynności procesowych podejmowanych w związku z przekształceniami podmiotowymi i przedmiotowymi.
- 8) Zajęcia typu C – 4 godz.: wykład – spotkanie z dziennikarzem (znawcą prawa prasowego) m.in. na temat medialnego wizerunku sądów i sędziów.
- 9) Zajęcia typu F – 2 godz.: omówienie podstawowych zagadnień prawa materialnego dotyczących ochrony roszczeń niemajątkowych (w tym dobra osobiste, prawa osobiste).

Praktyka: sąd apelacyjny - wydział cywilny (3 tygodnie).

Zjazd XVIII

Prawo rodzinne i opiekuńcze materialne i procesowe

Postępowania odrębne w sprawach rodzinnych

Postępowanie opiekuńcze

Główne zagadnienia prawa materialnego: sprawy rodzinne rozpoznawane w wydziałach rodzinnych sądu rejonowego (procesowe - alimenty, pochodzenie dziecka: ustalenie i zaprzeczenie ojcostwa lub macierzyństwa; nieprocesowe - sprawy opiekuńcze, w szczególności spory pomiędzy rodzicami w zakresie powierzenia wykonywania władzy rodzicielskiej, uregulowanie kontaktów rodziców z dzieckiem, sprawy o przysposobienie);

sprawy rodzinne rozpoznawane w wydziałach cywilnych lub cywilno-rodzinnych sądu okręgowego (rozwód).

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowanie odrębne w sprawach ze stosunków między małżonkami oraz między rodzicami i dziećmi, postępowania szczególne z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, ustalenie jurysdykcji w sprawach rodzinnych i opiekuńczych.

- 1) Sprawdzian - 2 godz.: na podstawie spreparowanych akt rozpoznanie wniosku o udzielenie zabezpieczenia w sprawie o ochronę praw niemajątkowych (postanowienie wraz z uzasadnieniem).
- 2) Zajęcia typu E - 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H - 1 godz.

- 4) Zajęcia typu A - 3 godz.: omówienie orzecznictwa SN i TK dotyczącego prawa rodzinnego, analiza orzeczeń sądów rejonowych i sądów okręgowych I i II instancji w sprawach rodzinnych i opiekuńczych.
- 5) Zajęcia typu G - 7 godz.: prawo rodzinne materialne - alimenty (przesłanki i zakres obowiązku alimentacyjnego, pojęcie niedostatku i równej stopy życiowej, obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności a roszczenie regresowe, alimenty zaległe); prawa stanu, pochodzenie dziecka (zasada niepodzielności stanu cywilnego, wzmocnienie zasady prawdy biologicznej, zmiana przesłanek materialnoprawnych ustalenia pochodzenia dziecka wprowadzona ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 220, poz. 1431); przysposobienie (stosowanie prawa obcego w sprawach rodzinnych); sprawy o rozwód i separację (kazusy dotyczące kwestii materialnoprawnych w ramach tych postępowań, granice integralności wyroku rozwodowego); zależności między postępowaniem ze stosunków między małżonkami toczącym się przed sądem okręgowym (sprawy o rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa) a postępowaniem opiekuńczym lub o alimenty toczącym się przed sądem rejonowym.
- 6) Zajęcia typu C - 1 godz.: rozporządzenia UE dotyczące spraw rodzinnych: rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących

odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (w zakresie jurysdykcji); prawo prywatne międzynarodowe - poszukiwanie prawa obcego właściwego dla stosunków między małżonkami oraz między rodzicami i dziećmi; konwencje międzynarodowe dotyczące praw dziecka.

- 7) Zajęcia typu B - 13 godz. i zajęcia typu G - 1 godz.: odrębności procedury w sprawach rodzinnych rozpoznawanych w procesie (sprawy między małżonkami, sprawy między rodzicami i dziećmi - ustalenie/zaprzeczenie pochodzenia dziecka, alimenty) i w postępowaniu nieprocesowym (np. postępowania opiekuńcze); działanie sądu z urzędu; pouczenie w trybie art. 212 k.p.c. o przysługujących roszczeniach; mediacja rodzinna; różne procesowe możliwości dochodzenia świadczeń alimentacyjnych (art. 27, 28, 135, 60 k.r.o.); sprawy o wydanie dziecka; reprezentacja osób małoletnich w procesie, postępowanie zabezpieczające w zakresie alimentów i kontaktów z dziećmi (specyfika zabezpieczeń w toku sprawy o rozwód); zależność między sprawą o rozwód lub separację a sprawami opiekuńczymi i alimentacyjnymi prowadzonymi w sądzie rodzinnym; porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem, zakres związania porozumieniem; ugoda sądowa w sprawach rodzinnych i opiekuńczych; domniemania prawne i faktyczne w sprawach o pochodzenie dziecka; koszty postępowania; obrót zagraniczny w sprawach rodzinnych; udział prokuratora i organizacji społecznych w postępowaniu cywilnym, obrót zagraniczny w sprawach rodzinnych.
- 8) Zajęcia typu D - 4 godz.: symulacja rozprawy w sprawach rodzinnych (sprawa o ustalenie ojcostwa albo o alimenty, sprawa opiekuńcza), w tym np. przesłuchanie osób małoletnich, ewentualnie sprawa o oddanie dziecka na podstawie Konwencji Haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka;
- 9) Zajęcia typu C - 3 godz.: spotkanie z specjalistą z Biura Rzecznika Praw Dziecka albo z psychologiem i pedagogiem z RODK⁵.
- 10) Zajęcia typu F - 3 godz.: prawo rodzinne i opiekuńcze: stosunki między małżonkami, zawarcie i rozwiązanie oraz unieważnienie małżeństwa, separacja, stosunki między rodzicami i dziećmi (władza rodzicielska), bezskuteczność uznania (unieważnienie uznania dziecka), ubezwłasnowolnienie, opieka, kuratela.

Praktyka: sąd rejonowy - wydział rodzinny (3 tygodnie).

---

⁵ Problematyka mediacji wymieniona jako alternatywa dla zajęć typu C została usunięta z XVIII zjazdu aplikacji sędziowskiej uchwałą nr 85/2012 Rady Programowej KSSiP w sprawie zmiany programu aplikacji sędziowskiej.

Zjazd XIX

I. Prawo rodzinne i opiekuńcze materialne i procesowe

Postępowanie opiekuńcze

Postępowania wykonawcze w sprawach rodzinnych i opiekuńczych

II. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich

- 1) Sprawdzian - 4 godz.: na podstawie spreparowanych akt przygotowanie projektu wyroku sądu pierwszej instancji i jego pisemnego uzasadnienia, np. w sprawie o ustalenie ojcostwa.
- 2) Zajęcia typu E - 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H - 1 godz.

Ad I.

Główne zagadnienia prawa materialnego: sprawy rodzinne rozpoznawane w wydziałach rodzinnych sądu rejonowego (nieprocesowe sprawy opiekuńcze, w szczególności w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej, np. ograniczenie władzy rodzicielskiej przez umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej, pozbawienie władzy rodzicielskiej).

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowania szczególne z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, zarządzenia opiekuńcze; postępowanie wykonawcze w sprawach opiekuńczych.

- 4) Zajęcia typu A - 1 godz.: omówienie orzecznictwa SN dotyczącego prawa rodzinnego i opiekuńczego.
- 5) Zajęcia typu B - 1 godz.: rozporządzenia UE dotyczące spraw rodzinnych; konwencje międzynarodowe dotyczące praw dziecka.
- 6) Zajęcia typu G - 3 godz.: rozwiązywanie kazuśów dotyczących zagadnień prawa rodzinnego - stosunki między rodzicami i dziećmi, władza rodzicielska, zarząd majątkiem dziecka, rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka; opieka i kuratela.
- 7) Zajęcia typu B - 3 godz.: odrębności procedury w sprawach rodzinnych rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym (przede wszystkim postępowania opiekuńcze); skuteczność i wykonalność a prawomocność orzeczenia wydanego w sprawach

opiekuńczych, możliwość zmiany prawomocnego orzeczenia; status małoletniego w sprawach opiekuńczych, wysłuchanie małoletniego, działanie sądu z urzędu; mediacja rodzinna; sprawy o wydanie dziecka, związanie sądu cywilnego wyrokiem karnym, dowód z opinii RODK, koszty postępowania w sprawach rodzinnych;

- 8) Zajęcia typu B - 4 godz.: podstawowe zajęcia aplikacyjne - omówienie biegu postępowania opiekuńczego od zawiadomienia o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu do zakończenia postępowania rozpoznawczego i podjęcia czynności w ramach postępowania wykonawczego.

Celem tych zajęć jest opanowanie techniki prowadzenia postępowania opiekuńczego w zakresie: wykonywania władzy rodzicielskiej, wydawania w toku postępowania zarządzeń tymczasowych, w tym w postaci umieszczenia małoletniego dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, współpracy sądu rodzinnego z kuratorami zawodowymi oraz z Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie zarówno w toku postępowania rozpoznawczego jak i wykonawczego, podejmowania decyzji w każdej fazie postępowań. Kазus powinien przewidywać takie warianty i modyfikacje faktyczne, aby uzasadnione było zarówno podjęcie decyzji negatywnych (np. o stwierdzeniu braku podstaw do ograniczenia wykonywania władzy rodzicielskiej) jak i nadanie odpowiedniego biegu postępowaniu. Aplikanci powinni móc przećwiczyć sporządzanie poszczególnych decyzji. Powinni zostać skonfrontowani z różnymi możliwymi, także nietypowymi sytuacjami. W ramach tych zajęć omawiane są wszelkie możliwe decyzje kończące postępowanie przed sądem opiekuńczym.

Ad II.

Główne zagadnienia prawa materialnego: cele ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (u.p.n.), zakres podmiotowy i przedmiotowy; środki wychowawcze, środki lecznicze, środek poprawczy oraz zasady stosowania tych środków; warunki i zasady orzeczenia wobec nieletniego kary (art. 13 u.p.n., art. 94 u.p.n., art. 10 § 2 i 3 k.k.), nakładanie obowiązków na rodziców lub opiekunów, stosowanie środków zapobiegających (w tym umieszczenie w schronisku dla nieletnich), nadzór sędziego rodzinnego nad przestrzeganiem przepisów w zakresie zatrzymania nieletniego i umieszczenia w policyjnej izbie dziecka; zmiana lub uchylenie środka wychowawczego; odwołanie warunkowego zawieszenia lub warunkowego zwolnienia z zakładu poprawczego.

Główne zagadnienia prawa procesowego: odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego - trybu nieprocesowego, a w zakresie zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję, powoływania i działania obrońcy oraz w postępowaniu poprawczym - przepisów Kodeksu postępowania karnego, ze zmianami przewidzianymi w u.p.n.; rozróżnienie stadiów postępowania: wyjaśniające, rozpoznawcze (tryb opiekuńczo-wychowawczy lub tryb poprawczy), wykonawcze, z uwzględnieniem odrębności procedur; możliwość skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego w każdym stadium postępowania; strony postępowania; uprawnienia pokrzywdzonego, który nie jest stroną; przypadki obligatoryjnej obrony; właściwość rzeczowa - sąd rodzinny jako zasada, wyjątki: art. 16 u.p.n., prokurator, art. 18 § 1 i 2 u.p.n., sąd właściwy według przepisów k.p.k.

- 9) Zajęcia typu C - 2 godz., zajęcia typu G - 3 godz.: podstawowe zagadnienia materialnoprawne i procesowe w sprawach rozpoznawanych według ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.
- 10) Zajęcia typu A - 1 godz.: orzeczenia SN oraz sądów odwoławczych dotyczące m.in. orzekania w trybie art. 18 § 1 pkt 2 u.p.n., w zakresie możliwości orzeczenia kary, gdy nieletni w chwili orzekania ukończył 21 lat;
- 11) Zajęcia typu B - 6 godz.: podstawowe zajęcia aplikacyjne – omówienie biegu postępowania w sprawie nieletniego od zawiadomienia o podejrzeniu dopuszczenia się popełnienia czynu karalnego lub zachowaniach świadczących o uleganiu procesowi demoralizacji, do zakończenia postępowania rozpoznawczego.

Celem tych zajęć jest opanowanie techniki prowadzenia postępowania wyjaśniającego i rozpoznawczego, podejmowania decyzji w tej fazie postępowań. Kazus powinien przewidywać takie modyfikacje, aby zasadne było zarówno podjęcie decyzji negatywnych (np. o niewszczygnianiu postępowania lub o umorzeniu postępowania), jak i nadanie odpowiedniego biegu postępowaniu. Aplikanci powinni móc przeciwiczyć sporządzanie poszczególnych decyzji. Powinni zostać skonfrontowani z różnymi możliwymi, także nietypowymi sytuacjami. W ramach tych zajęć omawiane są wszelkie decyzje kończące postępowanie. W szczególności aplikanci powinni przygotować projekt postanowienia o niewszczygnianiu postępowania lub o wszczęciu postępowania i postępowania wyjaśniającego, a w takiej sytuacji podjąć następne decyzje procesowe, m.in.: wysłuchać

nieletniego; podjąć decyzję o ewentualnym zastosowaniu środka tymczasowego w postaci umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich i wydać w tym zakresie stosowne postanowienie, a następnie zarządzenia dotyczące ustalenia miejsca w schronisku, doprowadzenia nieletniego do schroniska, a w wypadku doprowadzenia nieletniego z policyjnej izby dziecka zachować terminy określone w art. 40 u.p.n., ewentualnie przedłużać pobyt w schronisku; wydać zarządzenia w zakresie postępowania dowodowego, zlecenia wywiadu, opinii biegłych w schronisku lub RODK; zarządzić doręczanie postanowień i zawiadomień; przedstawić propozycję zakończenia postępowania wyjaśniającego w formie: postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu opiekuńczo - wychowawczym; postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu poprawczym; postanowienia o przekazaniu sprawy prokuratorowi, jeżeli w toku postępowania wyjaśniającego ujawnione zostaną okoliczności uzasadniające orzeczenie wobec nieletniego kary na podstawie art. 10 § 2 Kodeksu karnego; np. przekazać sprawę nieletniego szkole, do której nieletni uczęszcza; zarządzić doręczanie postanowień i zawiadomień, przygotować posiedzenie lub rozprawę, przygotować projekt orzeczenia kończącego postępowanie: postanowienie o zastosowaniu środka wychowawczego, wyrok o zastosowaniu środka poprawczego z warunkowym zawieszeniem.);

Ad I i II.

- 12) Zajęcia typu B - 4 godz.: postępowanie wykonawcze w sprawach opiekuńczych oraz w ramach u.p.n. Zajęcia powinien prowadzić sędzia rodzinny z udziałem kuratora z zespołu kuratorskiej służby sądowej wykonującego orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich.
- 13) Zajęcia typu C - 3 godz.: zajęcia prowadzi np. wizytator okręgowego zespołu nadzoru pedagogicznego nad zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich, lub specjalista z instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym.
- 14) Zajęcia typu F - 3 godz.: ustawa o ochronie zdrowia psychicznego, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, tzw. ustawy lekarskie (art. 32 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty, art. 4a ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży), postępowanie odwoławcze i wykonawcze u.p.n.,

ustawa z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (art. 8 i 12).

Praktyka: sąd okręgowy - wydział rodzinny (w sądach okręgowych, w których istnieją wyodrębnione wydziały rodzinne) lub sąd okręgowy – wydział cywilny, w którym są rozpoznawane odwołania od orzeczeń sądu rejonowego - wydziału rodzinnego (3 tygodnie).

Zjazd XX

Prawo pracy materialne i procesowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: typowe sprawy z zakresu prawa pracy rozpoznawane przez sąd rejonowy.

Główne zagadnienia prawa procesowego: odrębności procedury w sprawach z zakresu prawa pracy.

- 1) Sprawdzian – 4 godz.: na podstawie spreparowanych akt sporządzenie projektu orzeczenia kończącego postępowanie rozpoznawcze prowadzone w trybie poprawczym i jego pisemnego uzasadnienia.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.
- 4) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kazuśów dotyczących podstawowych zagadnień prawa materialnego występujących w sprawach z zakresu prawa pracy:
z powództwa pracownika: przywrócenie do pracy na skutek rozwiązania umowy za wypowiedzeniem, bez wypowiedzenia oraz na podstawie ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tzw. zwolnienia grupowe); ustalenie istnienia stosunku pracy, stosunek pracy a umowa cywilnoprawna; stosunek pracy członków zarządu spółek prawa handlowego; sprawy o zapłatę wynagrodzenia za pracę w różnych wariantach (zasady ustalania wynagrodzenia za pracę z uwzględnieniem innych świadczeń związanych z pracą, np. diety z tytułu podróży służbowych), ochrona wynagrodzenia za pracę z uwzględnieniem roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy; regulaminy wynagrodzeń, układy

zbiorowe pracy; sprawy o odszkodowanie związane z dyskryminacją i mobbingiem; czas pracy; normy i ogólny wymiar czasu pracy, systemy i rozkłady czasu pracy; wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, za dyżury pracownicze w tym medyczne, wynagrodzenie kierowców w transporcie międzynarodowym, wynagrodzenie za pracę w porze nocnej i w święta; wypadki przy pracy;

z powództwa pracodawcy: odszkodowanie za naruszenie zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy, odszkodowanie z tytułu odpowiedzialności materialnej pracowników.

- 5) Zajęcia typu A – 4 godz.: omówienie orzeczeń ETS dotyczących europejskiego prawa pracy, w szczególności: równego traktowania i zakazu dyskryminacji w różnych wariantach (ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność), ochrony pracowników w razie transferu zakładu pracy i przejęcia pracowników, ochrony roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, niektórych aspektów organizacji czasu pracy, zwolnień grupowych; omówienie orzeczeń TK i SN dotyczących prawa pracy.
- 6) Zajęcia typu B – 16 godz.: istotne odrębności procedury w sprawach z zakresu prawa pracy, zdolność sądowa pracodawcy, możliwość orzeczenia o roszczeniu alternatywnym niezgłoszonym przez pracownika; związki między prawem pracy i prawem ubezpieczeń społecznych, moc wiążąca wyroku wydanego przez sąd pracy w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych; postępowanie pojednawcze (wezwanie do próby ugodowej), mediacja, ugoda sądowa; koszty postępowania i koszty sądowe w sprawach z zakresu prawa pracy, natychmiastowa wykonalność wyroków; powaga rzeczy osądzonej, stan zawisłości sporu.
- 7) Zajęcia typu D – 2 godz.: symulacja rozprawy w sprawie z powództwa pracownika o przywrócenie do pracy, w sprawie z powództwa pracodawcy o odszkodowanie.
- 8) Zajęcia typu C – 4 godz.: wykład – spotkanie z członkiem Krajowej Rady Sądownictwa; status pracowniczy sędziego.
- 9) Zajęcia typu F – 2 godz.: - prawo pracy (Kodeks pracy, ustawa o zwolnieniach grupowych, ustawa o związkach zawodowych).

Praktyka: sąd rejonowy - wydział pracy (3 tygodnie).

Zjazd XXI

Prawo ubezpieczeń społecznych materialne i procesowe

Główne zagadnienia prawa materialnego: typowe sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozpoznawane przez sąd rejonowy (art. 477(8) § 2 k.p.c.).

Główne zagadnienia prawa procesowego: odrębności procedury w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

- 1) Sprawdzian – 4 godz.: na podstawie spreparowanych akt sporządzenie projektu wyroku z uzasadnieniem w sprawie o przywrócenie do pracy po rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika ze szczególnie chronionym działaczem związkowym bez zgody zarządu organizacji związkowej.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.:
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.
- 4) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kazuśów dotyczących podstawowych zagadnień prawa materialnego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych: zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu; składki na ubezpieczenie społeczne: zdrowotne, emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe; zasady ustalania prawa do świadczeń, zwrot świadczeń nienależnie pobranych, ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz świadczenia przysługujące z tego tytułu, ubezpieczenie emerytalne i rentowe; typowe sprawy rozpoznawane w sądzie rejonowym, np. sprawy o zasiłki chorobowe i macierzyńskie, o świadczenia z tytułu wypadków przy pracy przysługujące od organu rentowego.
- 5) Zajęcia typu A – 4 godz.: omówienie orzeczeń ETS dotyczących koordynacji systemów ubezpieczeń społecznych w ramach Unii Europejskiej, omówienie orzeczeń TK i SN dotyczących prawa ubezpieczeń społecznych.
- 6) Zajęcia typu B – 16 godz.: istotne odrębności postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (specyfika postępowania toczącego się w wyniku odwołania od decyzji organu rentowego, możliwość zwrotu akt organowi rentowemu albo uchylecia przez sąd decyzji organu rentowego, strony postępowania w sprawach z zakresu

ubezpieczeń społecznych – w tym zainteresowany; rodzaje orzeczeń, jakie może wydać sąd ubezpieczeń społecznych);

- 7) Zajęcia typu D – 2 godz.: symulacja rozprawy w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, np. o zasiłek chorobowy albo macierzyński z uwzględnieniem kwestii dotyczących objęcia ubezpieczeniem społecznym; formułowanie orzeczeń odnoszących się do wcześniejszej decyzji organu rentowego;
- 8) Zajęcia typu C – 2 godz.: wykład – spotkanie lekarzem orzecznikiem ZUS oceniającym zdolność ubezpieczonego do pracy
- 9) Zajęcia typu F – 4 godz.: repetycje - prawo ubezpieczeń społecznych (ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, ustawa o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ustawa o świadczeniach z tytułu choroby i macierzyństwa).

Praktyka: sąd okręgowy - wydział pracy i ubezpieczeń społecznych (3 tygodnie).

Zjazd XXII

Postępowania odwoławcze (apelacja, zażalenie)

Postępowania dotyczące wzruszenia prawomocnego wyroku (skarga kasacyjna, skarga o wznowienie postępowania)

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

Główne zagadnienia prawa procesowe – system środków odwoławczych i środków zaskarżenia: zażalenie, apelacja, skarga kasacyjna, skarga o wznowienie postępowania, w tym o wznowienie postępowania po wyroku Trybunału Konstytucyjnego; przesłanki nieważności postępowania, naruszenie prawa do uczciwego procesu (pozbawienie możliwości obrony swych praw), sprawiedliwość proceduralna a formalizm postępowania cywilnego; pojęcie sprawy cywilnej, droga sądowa, powaga rzeczy osądzonej, stan zawisłości sporu; odrzucenie pozwu, umorzenie postępowania; konstrukcja pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego oraz pytań prejudycjalnych do ETS; skarga na bezprawność, skarga na przewlekłość postępowania.

- 1) Sprawdzian – 4 godz.: opracowanie na podstawie spreparowanych akt wyroku z uzasadnieniem w sprawie o zasiłek chorobowy.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

- 4) Zajęcia typu A – 4 godz.: omówienie orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw człowieka w Strasburgu dotyczących Polski, wyroki i decyzje w sprawach przeciwko Polsce, w których Trybunał stwierdził naruszenie Konwencji, konsekwencje tych orzeczeń, podstawowe dysfunkcje polskiego wymiaru sprawiedliwości dostrzegane przez ETPCz.
- 5) Zajęcia typu A – 4 godz.: system środków odwoławczych i środków zaskarżenia, przede wszystkim granice rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji (granice zaskarżenia, zarzuty apelacyjne, rodzaje wyroków, jakie może wydać sąd odwoławczy: oddalenie apelacji, wyrok reformatoryjny, wyrok kasatoryjny, najczęstsze powody uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji przez sąd odwoławczy).
- 6) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kazuśw dotyczących wznowienia postępowania w różnych wariantach (w procesie, w postępowaniu nieprocesowym, przed sądami różnych instancji, na różnych podstawach).
- 7) Zajęcia typu B – 8 godz.: konstruowanie pytań prejudycjalnych kierowanych do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, konstruowanie pytań prawnych kierowanych do Trybunału Konstytucyjnego.
- 8) Zajęcia typu B – 4 godz.: praktyczne ćwiczenia dotyczące różnych aspektów systemu środków odwoławczych i środków zaskarżenia.
- 9) Zajęcia typu D – 2 godz.: symulacja posiedzenia przed sądem drugiej instancji; formułowanie orzeczeń zapadających w sądzie drugiej instancji.
- 10) Zajęcia typu C – 2 godz.: wykład – spotkanie z sędzią Trybunału Konstytucyjnego – rodzaje orzeczeń TK i skutki wyroków TK stwierdzających niezgodność z Konstytucją przepisów prawa.
- 11) Zajęcia typu F – 4 godz.: repetycje - Traktat ustanawiający Unię Europejską - źródła prawa unijnego, podstawowe zasady porządku prawnego Unii Europejskiej, rola Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności; Konstytucja - podstawowe prawa i wolności chronione konstytucyjnie.

Praktyki: sąd apelacyjny - wydział cywilny (3 tygodnie).

Zjazd XXIII

Postępowanie klauzulowe i egzekucyjne

Prawo upadłościowe i naprawcze

Główne zagadnienia prawa materialnego: przesłanki powództw przeciw- egzekucyjnych; nieskuteczność egzekucji jako przesłanka przeniesienia odpowiedzialności na inną osobę; pojęcie niewypłacalności, przesłanki ogłoszenia upadłości, rodzaje upadłości (likwidacyjna, z możliwością zawarcia układu, zmiana rodzaju upadłości), syndyk, nadzorca, zarządca.

Postępowanie klauzulowe: ustroje małżeńskie majątkowe (w kontekście nadawania klauzul wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika), przejście uprawnień i zobowiązań na inną osobę (np. cesja praw) i jego skutki dla nadawania klauzul wykonalności. Bankowe tytuły egzekucyjne (nadawanie klauzul wykonalności tytułom egzekucyjnym niepochodzącym od sądu).

Główne zagadnienia prawa procesowego: postępowanie klauzulowe; sąd jako organ egzekucyjny (egzekucja sądowa), egzekucja prowadzona przez komornika sądowego; skargi na czynności komornika, nadzór sądu nad postępowaniem egzekucyjnym; sposoby wykonania przez komornika postanowień o udzieleniu zabezpieczenia (co do zasady: postępowanie zabezpieczające dotyczące udzielenia zabezpieczenia różnego rodzaju roszczeń powinno być omówione i przećwiczone w czasie zjazdów dotyczących poszczególnych dziedzin prawa cywilnego); etapy postępowania upadłościowego.

- 1) Sprawdzian – 2 godz.: opracowanie na podstawie spreparowanych akt postanowienia sądu drugiej instancji (sentencji i uzasadnienia) rozpoznającego zażalenie w jednej z kwestii wymienionych w art. 394 § 1 k.p.c., ewentualnie opracowanie sentencji konstrukcja wyroku, jaki zapada po wniesieniu sprzeciwu od wyroku zaocznego lub zarzutów od nakazu zapłaty.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.:
- 3) Zajęcia typu H - 1 godz.:
- 4) Zajęcia typu G – 4 godz.: materialnoprawne zagadnienia dotyczące upadłości, zdolność upadłościowa, przesłanki i skutki ogłoszenia upadłości przedsiębiorcy i konsumenta.

- 5) Zajęcia typu A – 2 godz.: najważniejsze orzeczenia SN i TK dotyczące postępowania klauzulowego, postępowania egzekucyjnego, postępowania upadłościowego, statusu komorników.
- 6) Zajęcia typu B – 20 godzin: postępowanie klauzulowe - różne wypadki nadawania klauzuli wykonalności w stosunku do różnych tytułów egzekucyjnych; rodzaje tytułów egzekucyjnych; przejście praw i odpowiedzialności na inną osobę po wydaniu tytułu egzekucyjnego i po wydaniu tytułu wykonawczego; nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika (w tym kontekście ustroje majątkowe małżeńskie); wydawanie dalszych tytułów wykonawczych; nadawanie klauzuli wykonalności decyzjom Rady i Komisji Europejskiej oraz wyrokom Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zamiast studiowania orzeczeń ETS); pozostałe zagadnienia do przećwiczenia podczas zajęć typu B: powództwa przeciwegzekucyjne jako zmierzające do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności; postępowanie egzekucyjne; nadzór sądu nad postępowaniem egzekucyjnym i skarga na czynności komornika; egzekucja świadczeń pieniężnych – egzekucja z ruchomości i innych praw majątkowych (np. wierzytelności: wynagrodzenia za pracę, rachunku bankowego); egzekucja świadczeń pieniężnych – egzekucja z nieruchomości (uproszczona i standardowa); podział sum uzyskanych z egzekucji (różne plany podziałów); egzekucja świadczeń niepieniężnych (eksmisja, egzekucja oświadczeń woli, wprowadzenie w posiadanie), zbieg egzekucji; nieskuteczność egzekucji jako przesłanka przeniesienia odpowiedzialności na członków zarządu spółki (w sprawach cywilnych, podatkowych, składkowych), przejście odpowiedzialności za długi spółki na członków zarządu, za długi zbywcy na nabywcę rzeczy lub prawa; komornik jako organ egzekucyjny, nadzór nad komornikiem, czytanie akt egzekucyjnych; koszty postępowania egzekucyjnego (nadzór nad komornikiem); postępowanie upadłościowe - postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości, wnioski o ogłoszenie upadłości (różne warianty), postanowienie o ogłoszeniu upadłości (różne opcje); likwidacyjne postępowanie upadłościowe, likwidacja masy upadłości i zaspokojenie wierzycieli w postępowaniu upadłościowym; postępowanie upadłościowe z możliwością zawarcia układu (z możliwą symulacją zgromadzenia wierzycieli), koszty postępowania upadłościowego; wpływ postępowania upadłościowego na toczące się postępowania cywilne (w różnych wariantach), reprezentacja upadłego w postępowaniach rozpoznawczych, rola organów postępowania upadłościowego (sądu upadłościowego, sędziego komisarza i syndyka masy upadłości, relacje między sędzią komisarzem i syndykiem).

- 7) Zajęcia typu D – 2 godz.: symulacja - posiedzenie sądu w sprawie o wyjawienie majątku; rozpoznanie sprawy o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy, rozpoznanie sprawy dotyczącej upadłości konsumenckiej; rozpoznanie wniosku o wpisanie na listę dłużników niewypłacalnych.
- 8) Zajęcia typu C – 4 godz.: spotkanie z komornikiem.
- 9) Zajęcia typu F – 2 godz.: omówienie podstawowych zagadnień materialnoprawnych dotyczących Prawa upadłościowego i naprawczego, ustawy o upadłości konsumenckiej.

Praktyka: sąd nadzorujący postępowanie egzekucyjne - wydział cywilny sądu rejonowego, ewentualnie sąd gospodarczy - wydział upadłościowy.

Zjazd XXIV

Prawo spółek handlowych i rejestry gospodarcze

Główne zagadnienia prawa materialnego - powstanie i organizacja spółek prawa handlowego, łączenie i podział spółek, przekształcenia spółek, likwidacja spółek; Krajowy Rejestr Sądowy - osoby prawne jako podmioty rejestrowe (spółki, fundacje, stowarzyszenia, spółdzielnie), rodzaje spółek - spółki osobowe, kapitałowe, w tym kontekście spółka cywilna; spółka europejska.

Główne zagadnienia prawa procesowego procesowe - procesowe aspekty związane z prowadzeniem gospodarczych rejestrów sądowych - Krajowego Rejestru Sądowego oraz rejestru zastawów (postępowanie o wpis do KRS, znaczenie wpisów ujawnionych w rejestrze dla reprezentacji przedsiębiorców i innych podmiotów podlegających rejestracji; znaczenie wpisów do rejestru zastawów dla zabezpieczenia obrotu gospodarczego, postępowanie o wpis do rejestru zastawów jako instrument zabezpieczania kredytów).

- 1) Sprawdzian – 2 godz.: na podstawie spreparowanych akt sporządzenie planu podziału sum uzyskanych z egzekucji nieruchomości.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.

4) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie przypadków dotyczących spółek prawa handlowego, reprezentacji osób prawnych (zagadnienia materialnoprawne) oraz postępowań rejestrowych (zagadnienia procesowe), w tym:

Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe: rodzaje rejestrów; osoby prawne jako podmioty rejestrowe - charakterystyka podmiotów podlegających obowiązkowi wpisu do KRS z uwzględnieniem powstania, organizacji i ustania bytu prawnego oraz sposobu reprezentacji; postępowanie rejestrowe o wpis do KRS; zasady działania rejestru, znaczenie wpisów dla reprezentacji przedsiębiorców i innych podmiotów podlegających rejestracji z punktu widzenia funkcjonowania w obrocie gospodarczym; ewidencja przedsiębiorców jednoosobowych;

zastaw rejestrowy i rejestr zastawów: ustanowienie zastawu rejestrowego, przedmiot zastawu rejestrowego, znaczenie wpisów do rejestru zastawów dla zabezpieczenia obrotu gospodarczego, prawa i obowiązki zastawcy i zastawnika, przeniesienie i wygaśnięcie zastawu rejestrowego, zaspokojenie zastawnika, rejestr zastawów.

5) Zajęcia typu A – 4 godz.: omówienie orzeczeń ETS dotyczących spółek, w tym spółki europejskiej, transgranicznego łączenia spółek; omówienie orzeczeń SN dotyczących spółek prawa handlowego.

6) Zajęcia typu B – 16 godz.: podstawowe zajęcia aplikacyjne, ćwiczenia i warsztaty dotyczące rejestrów gospodarczych, umiejętność czytania wpisów do KRS i rejestru zastawów.

7) Zajęcia typu D – 2 godz.: - symulacja czynności sądowych w postępowaniu rejestrowym - np. rozpoznanie wniosku o wpis do KRS, wniosku o wpis do rejestru zastawów (także zmiana i wykreślenie tych wpisów).

8) Zajęcia typu C – 4 godz.: wykład – funkcjonowanie Krajowego Rejestru Sądowego.

9) Zajęcia typu F – 2 godz.: repetytorium - Kodeks spółek handlowych (rodzaje spółek), ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym, ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów.

Praktyka: sąd gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy (2 tygodnie), sąd gospodarczy - rejestr zastawów (1 tydzień).

Zjazd XXV

Międzynarodowe postępowanie cywilne

(wszystkie sprawy międzynarodowe procesowe – rozpoznawcze, egzekucyjne, upadłościowe, uznawanie orzeczeń sądów zagranicznych, stwierdzanie ich wykonalności)

Główne zagadnienia:

- Międzynarodowe postępowanie cywilne (niewspólnotowe) – jurysdykcja krajowa sądów polskich, jurysdykcja sądów obcych (normy kolizyjne), uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów zagranicznych i ugód zawartych przed tymi sądami,
- Doręczenia pism sądowych w obrocie międzynarodowym (w ramach UE i poza UE),
- Pomoc sądowa w sprawach cywilnych (w tym europejskie postępowanie dowodowe),
- Zagadnienia związane z normami kolizyjnymi stosowania prawa cywilnego materialnego (w ramach UE i poza UE), pojęcie sporu transgranicznego,
- Rozporządzenia UE dotyczące postępowań cywilnych prowadzonych w państwach członkowskich UE i europejski tytuł egzekucyjny,
- Europejskie postępowania cywilne (europejskie postępowanie nakazowe i postępowanie bagatelne – drobne roszczenia, europejski nakaz zapłaty),
- Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów zagranicznych (ze szczególnym naciskiem na orzeczenia w sprawach rodzinnych),
- Rozporządzenie UE dotyczące wykonania orzeczeń zagranicznych (warsztaty),
- Międzynarodowe postępowanie upadłościowe (wspólnotowe i niewspólnotowe),
- Rozporządzenia w sprawie ustalania prawa właściwego (Rzym II).

- 1) Sprawdzian – 2 godz.: na podstawie spreparowanych akt sporządzenie postanowienia rozpoznającego skargę na orzeczenie referendarza sądowego dotyczące wpisu do KRS lub do rejestru zastawów.
- 2) Zajęcia typu E – 1 godz.:
- 3) Zajęcia typu H – 1 godz.:
- 4) Zajęcia typu G – 6 godz.: rozwiązywanie kazuśów dotyczących podstawowych zagadnień obrotu prawnego z zagranicą, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji prawa UE.

- 5) Zajęcia typu A – 4 godz.: omówienie orzeczeń ETS dotyczących współpracy sądów państw członkowskich w sprawach transgranicznych.
- 6) Zajęcia typu B – 8 godz.: opracowanie stosownych odezwo dotyczących: doręczeń zagranicznych, przesłuchania strony lub świadka przebywających zagranicą;
- 7) Zajęcia typu B – 8 godz.: symulacja rozstrzygnięcia takiej samej (podobnej – o analogicznym stanie faktycznym) sprawy z zakresu: prawa rodzinnego (opiekuńczego), prawa pracy i ochrony praw konsumentów według prawa krajowego trzech innych państw UE i porównanie z rozstrzygnięciem analogicznej sprawy według prawa polskiego.
- 8) Zajęcia typu D – 4 godz.: symulacja czynności sądu dotyczących uznania i/lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego;
- 9) Zajęcia typu C – 2 godz.: wykład - zajęcia z sędzią sądu okręgowego zajmującym się obrotem zagranicznym, ewentualnie spotkanie z dyrektorem Departamentu Prawa Europejskiego i Współpracy Międzynarodowej MS
- 10) Zajęcia typu F – 2 godz.: repetycje - prawo prywatne międzynarodowe.

Praktyka: sąd okręgowy - wydział cywilny (3 tygodnie).

Zjazd XXVI

Sprawdzian – 2 godz.: odezwa do sądu obcego o udzielenie pomocy sądowej (doręczenie pisma lub przesłuchanie osoby).

Zajęcia typu E – 1 godz.:

Zajęcia typu H – 1 godz.:

Powtórzenia i przygotowanie do egzaminu sędziowskiego
Zmiany w prawie karnym i cywilnym